

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เช่าซื้อรถยนต์

ในปัจจุบันรถยนต์ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในชีวิตประจำวัน ซึ่งประชาชนในหลาย ๆ อาชีพ ต้องมีไว้เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น ขนส่งสินค้า ขนย้ายของใช้ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาของการซื้อรถยนต์ก็ยังมีปรากฏให้เห็นอย่างสม่ำเสมอ เช่น ซื้อรถยนต์มาแล้วต้องซ่อมแซม หรือไม่ได้คุณภาพมาตรฐานตามที่มีการโฆษณาไว้ เป็นต้น ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการไม่มีกฎหมายที่คุ้มครองในเรื่องดังกล่าวเป็นการเฉพาะ ดังนั้น การศึกษาวิเคราะห์ในครั้งนี้อาจต้องการศึกษาถึง ทฤษฎี แนวคิดการคุ้มครองผู้เช่าซื้อในกรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์เพื่อนำข้อมูลที่ได้มานั้น ไปใช้ในการ วิเคราะห์หาคำตอบของปัญหาการคุ้มครองผู้เช่าซื้อรถยนต์ต่อไปในบทที่ 4

2.1 แนวคิดในการคุ้มครองผู้เช่าซื้อรถยนต์

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เช่าซื้อรถยนต์

ผู้เช่าซื้อ คือ บุคคลที่มีสิทธิได้รับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อในสภาพที่ปลอดจาก ความชำรุด บกพร่องหรือในสภาพอันซ่อมแซมดีแล้วเพราะผู้ให้เช่าซื้อ มีหน้าที่และความรับผิดชอบในเรื่อง ทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่อง แม้ว่าผู้ให้เช่าซื้อจะทราบถึงความชำรุดบกพร่องหรือไม่ก็ตาม

ผู้เช่าซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาในเวลาใดก็ได้ด้วยการส่งมอบทรัพย์สินกลับคืนให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ โดยตนเองจะต้องเสีย ค่าใช้จ่ายในการส่งคืน การที่กฎหมายบัญญัติเช่นนี้ ก็เพราะเงินที่ผู้เช่าซื้อ ได้ชำระให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อเป็นงวด ๆ เปรียบเสมือนการชำระค่าเช่า ดังนั้น ผู้เช่าซื้อจะบอกเลิก สัญญาก็ได้ การแสดงเจตนาบอกเลิกสัญญาจะต้องส่งมอบทรัพย์สินคืนให้แก่เจ้าของ ถ้ามีการแสดง เจตนาว่าจะคืนทรัพย์สินให้ภายหลัง หากเป็นการเลิกสัญญาที่สมบูรณ์ไม่ การบอกเลิกสัญญาจะต้อง ควบคู่ ไปกับการส่งคืนในขณะเดียวกัน

ผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระเงินสองคราวติดกันหรือกระทำผิดสัญญา ในข้อที่เป็นสาระสำคัญ เจ้าของทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิบอกเลิก สัญญาเมื่อใดก็ได้ ส่วนเงินที่ชำระราคามาแล้วแต่ก่อน ให้ตกเป็นสิทธิของเจ้าของทรัพย์สิน โดยถือเสมือนว่าเป็นค่าเช่า ผู้เช่าซื้อไม่มีสิทธิเรียกคืนจาก เจ้าของได้ และเจ้าของทรัพย์สินก็ไม่มีสิทธิเรียกเงินที่ค้างชำระได้ การผิดนัดไม่ชำระจะต้องเป็นการ ไม่ชำระสองงวดติดต่อกัน หากผิดนัดไม่ใช้เงินเพียงครั้งเดียวหรือหลายครั้งแต่ไม่ติด ๆ กัน เช่น

ผิคนัดไม่ใช้เงินเดือนกุมภาพันธ์ เมษายน มิถุนายน สิงหาคม ฯลฯ แต่ชำระค่าเช่าซื้อสำหรับเดือน มกราคม มีนาคม พฤษภาคม กรกฎาคม เป็นต้น สลับกันไปเช่นนี้ แม้จะผิคนัดก็ครั้งก็หนก็ตาม ผู้ให้เช่าซื้อหาอาจใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้ไม่

ในการผิคนัดสัญญาในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ หมายความว่า สัญญาเช่าซื้อนั้นมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เช่าซื้อ มีสิทธิใช้สอยทรัพย์สินและครอบครองในกรรมสิทธิ์ของผู้ให้เช่าซื้อ จนกว่าจะชำระราคาครบตามข้อตกลง ถ้าผู้เช่าซื้อนำทรัพย์สินไปจำหน่ายและไม่ชำระเงิน ถือว่าผิคนัดสัญญาเช่าซื้อ เจ้าของมีสิทธิบอกเลิกสัญญา และผู้เช่าซื้อมีความผิคนัดอาญาฐานยักยอกทรัพย์ได้อีก เนื่องจากกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังเป็นของผู้ให้เช่าซื้ออยู่นิ่ง ในกรณีผู้เช่าซื้อกระทำผิคนัดสัญญา เพราะผิคนัดไม่ใช้เงินซึ่งเป็นงวดสุดท้ายนั้น เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิจะริบบรรดาเงินที่ชำระมาแล้วแต่ก่อนและยึดทรัพย์กลับคืนไปได้อีกเมื่อรอให้ผู้เช่าซื้อมาชำระราคา เมื่อถึงกำหนดชำระราคาในงวดถัดไป ถ้าไม่มาผู้ให้เช่าซื้อริบเงินได้¹

2.1.2 แนวคิดในการทำสัญญาเช่าซื้อ

2.1.2.1 สัญญาเช่าซื้อ

สัญญาเช่าซื้อ คือ สัญญาที่เจ้าของทรัพย์สินเอาทรัพย์สินของตนออกให้ผู้อื่นเช่า เพื่อใช้สอยหรือเพื่อให้ได้รับประโยชน์ และให้คำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินนั้น หรือจะให้ทรัพย์สินที่เช่าตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่าซื้อ เมื่อได้ใช้เงินจนครบตามที่ตกลงไว้โดยการชำระเป็นงวด ๆ จนครบตามข้อตกลง สัญญาเช่าซื้อมิใช่สัญญาซื้อขายผ่อนส่ง แม้ว่าจะมีลักษณะคล้ายคลึงกันเรื่องชำระราคาเป็นงวด ๆ ก็ตาม เพราะการซื้อขายผ่อนส่งนั้นกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นของผู้ซื้อทันทีขณะทำสัญญา ไม่ต้องรอให้ชำระราคาครบแต่ประการใด ส่วนเรื่องสัญญาเช่าซื้อ เมื่อผู้เช่าบอกเลิกสัญญาบรรดาเงินที่ได้ชำระแล้ว ให้ริบเป็นของเจ้าของทรัพย์สิน และเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าได้

แบบของสัญญาเช่าซื้อ คือ ต้องทำเป็นหนังสือ จะทำด้วยวาจาไม่ได้ มิฉะนั้น จะเป็นโมฆะเสียเปล่า ทำให้ไม่มีผลตามกฎหมายที่จะผูกพัน ผู้เช่าซื้อกับผู้ให้เช่าซื้อได้ การทำสัญญาเป็นหนังสือนั้น จะทำกันเองก็ได้ ไม่จำเป็นต้องทำต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้เช่าซื้อจะเขียนสัญญาเอง หรือจะใช้แบบพิมพ์ที่มีไว้กรอก ข้อความลงไปก็ได้ หรือจะให้ใครเขียนหรือพิมพ์ให้ทั้งฉบับก็ได้ แต่สัญญานั้นจะต้องลงลายมือชื่อของผู้เช่าซื้อ และผู้ให้เช่าซื้อ ทั้งสองฝ่ายหากมีลายมือชื่อของคู่สัญญา แต่เพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เอกสารนั้นหาใช่สัญญาเช่าซื้อไม่²

¹ TuLaw. (2561). *ผู้เช่าซื้อ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.tulawcenter.com>. [2561, 19 พฤษภาคม].

² TuLaw. (2561). *ผู้เช่าซื้อ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.tulawcenter.com>. [2561, 19 พฤษภาคม].

2.1.2.2 ความเป็นมาของรถยนต์

ปัจจุบันประเทศไทยถือว่าเป็นฐานผลิตรถยนต์ใหม่ที่สำคัญประเทศหนึ่งของโลกที่มีแนวโน้มที่จะผลิตเพื่อการส่งออกจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้น ในการผลิตรถยนต์ใหม่เพื่อส่งออกจะต้องผลิตให้ได้รถยนต์แบบต่าง ๆ กันนับเป็นร้อย ๆ รุ่นตามความต้องการที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ และในการผลิตรถยนต์แต่ละคันจะประกอบไปด้วยชิ้นส่วนต่าง ๆ จำนวนมาก โดยชิ้นส่วนของรถยนต์จะมีทั้งชิ้นส่วนที่ใช้รูปแบบเดียวกันในรถยนต์หลาย ๆ รุ่น และชิ้นส่วนที่ใช้แตกต่างกันไปในแต่ละรุ่น ดังนั้น หลักเกณฑ์การผลิตชิ้นส่วนที่ใช้ในการประกอบขึ้นเป็นรถยนต์แต่ละรุ่นจะเรียกว่า สูตรการผลิต การตลาดรถยนต์ในแต่ละประเทศจะมีรุ่นต่าง ๆ ให้เลือกในแต่ละยี่ห้อ มากบ้างน้อยบ้างหลายสิบรุ่น ดังนั้น ในการผลิตก็อาจจะผลิตเป็นล็อต (Lot) ล็อตละ 30 คันบ้าง ล็อตละ 60 คันบ้าง ขึ้นอยู่กับขนาดความต้องการของตลาด โดยความหมายของ คำว่า “ล็อต” ก็คือ จำนวนอย่างต่ำของรถรุ่นเดียวกันที่จะผลิตในแต่ละครั้งอย่างต่อเนื่อง กันของสายการผลิต³

1) การควบคุมการผลิตรถยนต์ใหม่

เนื่องจากประเทศไทยกำลังเร่งรัดพัฒนากิจการอุตสาหกรรม มีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหลายชนิดที่ผลิตขึ้นได้ภายในประเทศ แต่ยังไม่ได้มีการกำหนดมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมให้เป็นที่แน่นอนและเหมาะสม ทำให้อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมทั่วประเทศไทยมีการแข่งขันกันลดราคา โดยทำคุณภาพให้ต่ำลง เป็นเหตุให้ประชาชนขาดความนิยมเชื่อถือ นอกจากนี้ยังอาจเกิดอันตรายแก่ประชาชน และก่อให้เกิดความไม่มั่นคงในการประกอบกิจการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมเหล่านั้น ซึ่งเป็นผลเสียหายแก่เศรษฐกิจของประเทศชาติ และทางรัฐบาลก็มีนโยบาย สนับสนุนการใช้ชิ้นส่วนรถยนต์ใหม่ที่ผลิตภายในประเทศ จึงได้กำหนดอัตราส่วนว่า รถยนต์ใหม่ที่ประกอบภายในประเทศแต่ละคันจะต้องมีชิ้นส่วนที่ผลิตในประเทศ ร้อยละเท่าไร โดยข้อกำหนดนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลในแต่ละสมัย ซึ่งอาจแตกต่างกันได้ อาทิเช่น ในปัจจุบันทางรัฐบาลกำหนดให้มีชิ้นส่วนที่ผลิตในประเทศร้อยละ 55 สำหรับรถยนต์นั่ง และร้อยละ 45 สำหรับรถบรรทุก ส่วนรถบรรทุกขนาดเล็ก จะแบ่งเป็นชิ้นส่วนเครื่องยนต์ร้อยละ 50 และชิ้นส่วนตัวรถร้อยละ 50 ส่วนที่เหลือจึงจะสามารถสั่งเป็นชิ้นส่วนนำเข้าจากต่างประเทศได้

ส่วนในการส่งมอบรถยนต์ที่ผลิตสำเร็จรูปเพื่อส่งไปจำหน่ายในต่างประเทศนั้น ทางฝ่ายการค้าระหว่างประเทศของผู้ผลิตก็จะเป็นผู้ประสานงานระหว่างลูกค้าต่างประเทศกับฝ่ายผลิต และเป็นผู้ดำเนินการด้านพิธีการเพื่อการส่งออก โดยติดต่อกับกรมศุลกากรและกรมการขนส่งทางบก

³ สำนักเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. (ม.ป.ป.). *เอกสารเผยแพร่อุตสาหกรรมน่ารู้ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมรถยนต์*. กรุงเทพฯ: วงศ์สว่างพับลิชชิ่ง แอนด์พริ้นติ้ง. หน้า 5.

รถยนต์แต่ละคันที่จะส่งไปขายยังประเทศใดก็จะต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานที่ประเทศนั้น ๆ กำหนดเสียก่อน จึงจะสามารถส่งเข้าไปจำหน่ายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศในกลุ่มยุโรป หรือประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีมาตรฐานที่เข้มงวดมาก ทั้งมาตรฐานจากค่าไอเสีย มาตรฐานในการป้องกันสนิม มาตรฐานในการป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ ซึ่งมาตรฐานในแต่ละประเทศจะแตกต่างกัน จึงสมควรอย่างยิ่งที่เราจะต้องให้ความสนใจ และร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาให้เป็นอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยตลอดไป⁴

2) การควบคุมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายที่จะควบคุมและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรมที่ผลิตภายในประเทศให้มีคุณภาพดีขึ้นและถูกต้องตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรมที่กระทรวงอุตสาหกรรมได้ประกาศไว้ จึงได้ตราเป็นพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ.2511 นี้⁵ ซึ่งเป็นกฎหมายด้านสังคมที่กำหนดขึ้นเพื่อป้องกัน และรักษาสิทธิของผู้ซื้อเกี่ยวพันทั้งผู้ผลิตและผู้นำเข้าสินค้า โดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักหน่วยงานหนึ่งของกระทรวงอุตสาหกรรม ที่มีหน้าที่ในการส่งเสริม และพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมได้กำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมโดยยึดกรอบแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาลที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา แผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม และนโยบายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายบรรเทาปัญหาการว่างงานและส่งเสริมการจ้างงานภาคอุตสาหกรรม นโยบายปรับบทบาทภาคราชการ นโยบายการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นต้น

3) มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 นี้ เป็นกฎหมายด้านสังคมที่กำหนดขึ้นเพื่อป้องกัน และรักษาสิทธิของผู้ซื้อเกี่ยวพันทั้งผู้ผลิต และผู้นำเข้าสินค้า โดยรัฐบาลมีนโยบายที่จะควบคุมและส่งเสริมผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ที่ผลิตภายในประเทศให้มีคุณภาพดีขึ้นและถูกต้องตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่กระทรวงอุตสาหกรรมได้ประกาศไว้ รัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะควบคุมและส่งเสริมให้มีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ผลิตภายในประเทศให้มี

⁴ Thai Junior Encyclopedia Project by Royal Command. (2018). *H. M. the King. Network Webmaster*. (Online). Available: <http://www.Thailand Junior Encyclopedia Project.htm>. [2018, March 21].

⁵ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2561). *พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.tisi.go.th/>. [2561, 19 พฤษภาคม].

คุณภาพดีขึ้นและถูกต้องตามมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่กระทรวงอุตสาหกรรมได้ประกาศไว้ จึงให้มีหน่วยงานรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ คือ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เป็นหน่วยงานของกระทรวงอุตสาหกรรม มีหน้าที่กำหนดให้มีการขอใบอนุญาตแสดงเครื่องหมาย มาตรฐานกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้ โดยการออกกฎหมายกำหนดมาตรฐานเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมอุตสาหกรรม เพื่อความปลอดภัย หรือเพื่อป้องกันความเสียหาย อันอาจเกิดแก่ประชาชน หรือแก่กิจการอุตสาหกรรมหรือเศรษฐกิจของประเทศ โดยกฎหมายนี้จะช่วยสร้างความมั่นใจแก่ประชาชนผู้ซื้อที่มีต่อสินค้าที่ผลิตจากอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม โดยกำหนดค่าธรรมเนียมใบอนุญาตเป็นอัตราคงที่ ฉบับละ 500-1000 บาท

1) ความหมายของคำว่า “มาตรฐาน”⁶ ความหมายของคำว่า “มาตรฐาน” หมายความว่า ข้อกำหนดรายการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างเกี่ยวกับ

(1) จำพวก แบบ รูปร่าง มิติ การทำเครื่องประกอบ คุณภาพ ชิ้นส่วนประกอบ ความสามารถ ความทนทาน และความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรม

(2) วิธีทำ วิธีออกแบบ วิธีเขียนรูป วิธีใช้ วัสดุที่จะนำมาทำ ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และความปลอดภัยอันเกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

(3) จำพวก แบบ รูปร่าง มิติของหีบห่อหรือสิ่งบรรจุชนิดอื่น รวมตลอดถึงการหีบห่อหรือสิ่งบรรจุชนิดอื่นวิธีการบรรจุ หุ้มห่อหรือผูกมัด และวัสดุที่ใช้ในการนั้นด้วย

(4) วิธีทดลอง วิธีวิเคราะห์วิธีเปรียบเทียบ วิธีตรวจ วิธีทดสอบ และวิธีชั่ง ตวง วัด อันเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

(5) คำเฉพาะ คำย่อ สัญลักษณ์ เครื่องหมาย สี เลขหมาย และ หน่วยที่ใช้ในทางวิชาการอันเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

(6) ข้อกำหนดรายการอย่างอื่นอันเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมตามที่รัฐมนตรีประกาศหรือตามพระราชกฤษฎีกา

คำว่า “สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

คำว่า “คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรม

⁶ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2561). *พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.tisi.go.th/>. [2561, 19 พฤษภาคม].

⁷ พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511. มาตรา 13.

คำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง ให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

คำว่า “รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

2) ผู้มีอำนาจกำกับดูแลเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

หลักการสำคัญของกฎหมายนี้แบ่งออกเป็น 58 มาตรา โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้⁸

(1) ให้มีคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ทำหน้าที่พิจารณาเสนอรัฐมนตรีในการกำหนด แก้ไข ยกเลิกมาตรฐาน อนุญาตให้ใช้เครื่องหมายมาตรฐานกำหนดผลิตภัณฑ์ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน และมาตรฐานระหว่าง ประเทศและการนำสินค้าที่ต้องเป็นไปตามมาตรฐานเข้ามาจำหน่ายในประเทศ

(2) ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการวิชาการทำหน้าที่ร่างมาตรฐานและปฏิบัติการทางวิชาการเสนอคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม โดยในการใช้เครื่องหมายมาตรฐานในการผลิตสินค้าต้องได้รับการตรวจสอบและได้ใบอนุญาตจากคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมด้วย และให้อำนาจในการตราพระราชกฤษฎีกาเพื่อกำหนดสินค้าที่เกี่ยวข้องความปลอดภัยหรือป้องกันความเสียหายเป็นสินค้าต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดให้ผู้ผลิตและผู้นำเข้าต้องได้รับใบอนุญาตตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยกำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจอนุญาตเป็นครั้งคราวทำผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐานต่างประเทศระหว่างประเทศไม่ว่าต่ำกว่าหรือสูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดเพื่อการส่งออกได้ และในกรณีการนำเข้าต้องได้รับอนุญาตเป็นครั้งคราวจากรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

(3) บทลงโทษผู้ฝ่าฝืนที่ไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายมีโทษทั้งปรับและโทษจำคุก โดยโทษจำคุกสูงสุดถึง 2 ปี แต่กำหนดให้เลขาธิการหรือผู้ที่ เลขาธิการมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ โดยมีสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรม เป็นหน่วยงานของกระทรวงอุตสาหกรรม⁹

(4) การกำหนดเครื่องหมายมาตรฐานสำหรับแสดงกับผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรม เนื่องจากในปัจจุบันการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มิได้มุ่งเฉพาะคุณภาพของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเท่านั้น แต่ยังได้มุ่งถึงความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนั้นด้วย ดังนั้น เพื่อแยกความแตกต่างของมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่กำหนดให้ประชาชนทราบ

⁸ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2561). *พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.tisi.go.th/>. [2561, 19 พฤษภาคม].

⁹ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2561). *พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.tisi.go.th/>. [2561, 19 พฤษภาคม].

สมควรกำหนดเครื่องหมายมาตรฐาน สำหรับแสดงกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมตามมาตรา 20 และมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติ มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 เสียใหม่ โดยแยกเครื่องหมายมาตรฐานสำหรับแสดงกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมตามมาตรา 20 และมาตรา 21 ออกเป็น 4 ประเภท คือ เครื่องหมายมาตรฐานทั่วไป เครื่องหมายมาตรฐานเฉพาะด้านความปลอดภัย เครื่องหมายมาตรฐานเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม และเครื่องหมายมาตรฐานเฉพาะด้านความเข้ากันได้ทางแม่เหล็กไฟฟ้าซึ่งจะมีขนาดเท่าใดหรือจะใช้สีใดก็ได้¹⁰

4) อนุกรมมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000¹¹

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้องค์กรผู้ผลิตสินค้าทุกชนิดได้ ประสบความสำเร็จทางธุรกิจ ก็คือ “คุณภาพของสินค้าหรือบริการ” ซึ่งเป็นระดับของคุณภาพลักษณะเฉพาะที่แฝงอยู่ในสินค้าหรือบริการที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า องค์กรใดก็ตามหากสามารถผลิตสินค้าหรือให้บริการที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า และมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้มีคุณภาพเหนือความคาดหวังของลูกค้าได้ องค์กรนั้นย่อมประสบความสำเร็จ ในการเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดและมีผลกำไรสูงสุด

แต่ “คุณภาพ” ที่กล่าวนี้ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความพยายามมุ่งมั่นเอาใจใส่ของผู้บริหารและการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับภายในองค์กรที่จะนำเอาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นในทุก ๆ ขั้นตอนในการผลิตหรือการให้บริการ

แนวความคิดในการรับรองระบบการบริหารงานคุณภาพ¹² ได้พัฒนามาจากระบบการประกันคุณภาพ ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1970 เพื่อให้องค์กรนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานในด้านที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพ ทำให้มีระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ และสามารถบรรลุเป้าหมายด้านคุณภาพ และความต้องการของลูกค้าได้ ขณะเดียวกันก็มีการวิเคราะห์ความต้องการของลูกค้าและนำไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ลูกค้าพึงพอใจมากขึ้น ซึ่งเป็นผลให้สินค้าหรือบริการนั้น มีคุณภาพตรงตามข้อกำหนดอย่างสม่ำเสมอ ระบบการบริหารงานคุณภาพนี้ ไม่ใช่ระบบที่มุ่งเน้นเฉพาะการตรวจสอบคุณภาพของสินค้าหรือบริการ เช่นเดียวกับที่มักจะมีการปฏิบัติกันในอดีต แต่มุ่งเน้นการบริหารงานเป็นระบบที่มีโครงสร้าง

¹⁰ กฎกระทรวงที่ 15 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511.

¹¹ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2561). *มาตรฐาน ระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.tisi.go.th/9ky2k/9000_1.html. [2561, 19 พฤษภาคม].

¹² สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2561). *มาตรฐาน ระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.tisi.go.th/9ky2k/9000_1.html. [2561, 19 พฤษภาคม].

การบริหารมีการเลื่อนนโยบายและเป้าหมายด้านคุณภาพให้เข้าใจทั่วทั้งองค์กร มีการกำหนดกระบวนการในการดำเนินงานและใช้ทรัพยากรที่เหมาะสมเพียงพอที่จะทำให้เกิดคุณภาพด้วย

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1987 (พ.ศ. 2530) เป็นต้นมา ทางองค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization หรือ ISO) ได้กำหนดมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000 และมีการแก้ไขปรับปรุงครั้งแรกในปี ค.ศ. 1994 (พ.ศ. 2537) และครั้งสุดท้ายประกาศเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2543 ที่ผ่านมามีผู้นำมาตรฐานไปใช้กันอย่างแพร่หลายในวงการต่าง ๆ ทั่วโลก ทั้งในสาขา อุตสาหกรรมการผลิต และสาขาการบริการ

จากข้อดีของระบบการบริหารงานคุณภาพนี้เอง จึงทำให้มีการนำไปใช้กันอย่างกว้างขวางทั่วโลก และได้กำหนดให้เป็นเงื่อนไขหนึ่งในวงการค้าที่เป็นที่ยอมรับ จนกระทั่งได้มีการนำไปกำหนดเป็นมาตรฐานในระดับสากลขององค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization หรือ ISO) ซึ่งรู้จักกันแพร่หลาย ในชื่อ “อนุกรมมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000”

(1) หลักสำคัญในการบริหารงานคุณภาพ เนื่องจากข้อกำหนดของมาตรฐาน ISO 9000 เป็นข้อกำหนดทั่วไปเกี่ยวกับระบบการบริหารงาน เพื่อให้องค์กรผู้ใช้มาตรฐานนี้ นำไปใช้จัดระบบการบริหารงานภายในองค์กรให้สามารถสร้างความพึงพอใจในคุณภาพสินค้าและ/หรือบริการแก่ลูกค้าได้อย่างสม่ำเสมอ โดยมีวัตถุประสงค์ให้สามารถประยุกต์ใช้ได้กับ องค์กรทุกประเภทและทุกขนาดโดยไม่มีขีดจำกัด

ดังนั้น จากความหลากหลายขององค์กรที่นำมาตราฐานไป ประยุกต์ใช้ มีความเข้าใจในหลักการและข้อกำหนดของมาตรฐานที่แตกต่างกัน จึงมีการตีความข้อกำหนดของมาตรฐานแตกต่างกันไปด้วย ทำให้การประยุกต์ใช้มาตรฐานไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร ตามเจตนารมณ์ในการกำหนดมาตรฐาน ดังนั้น เพื่อช่วยให้ผู้ใช้มาตรฐานสามารถเข้าใจหลักการและข้อกำหนดของมาตรฐานได้ถูกต้องยิ่งขึ้น คณะกรรมการวิชาการคณะที่ 176 ของ ISO (ISO/Technical Committee 76—Quality management and quality assurance; ISO/TC176) ซึ่งเป็นผู้กำหนดมาตรฐาน ISO 9000 จึงได้ตั้งคณะทำงาน (Working Group 19—Interpretation) ขึ้นเพื่อทำหน้าที่พิจารณาตีความข้อกำหนดของมาตรฐานให้แก่ผู้ใช้มาตรฐานที่มีปัญหาความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกำหนด ของมาตรฐานในประเทศไทย โดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ได้นำมาตรฐานดังกล่าวมาประกาศใช้เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2534 ในชื่อ “อนุกรมมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพ มอก. -ISO 9000” โดยมีเนื้อหาเหมือนกันทุกประการกับอนุกรมมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพของ ISO

ปัจจุบันมีโครงสร้างใหม่ของอนุกรมมาตรฐาน ISO 9000: 2000 โดยเริ่มในปี พ.ศ. 2539 ที่ทาง ISO/TC 176 ได้เริ่มทบทวนแก้ไขครั้งที่ 2 และประกาศใช้ มาตรฐานฉบับแก้ไขใหม่ปี พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2543 เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับกระบวนการของระบบการบริหารงานขององค์กร ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างควมพึงพอใจให้แก่ลูกค้า และให้มีการปรับปรุงสมรรถนะขององค์กรอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้ร่วมกับระบบการบริหารงานอื่นได้ มาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000: 2000 ประกอบด้วยมาตรฐานหลัก 3 ฉบับ ได้แก่¹³

(1) ISO 9000 เป็นระบบการบริหารงานคุณภาพ ในด้านหลักการพื้นฐาน และคำศัพท์

(2) ISO 9001 เป็นระบบการบริหารงานคุณภาพ ในด้านข้อกำหนด

(3) ISO 9004 เป็นระบบการบริหารงานคุณภาพในด้านแนวทางการปรับปรุงสมรรถนะขององค์กร

ระบบ ISO 9000 เป็นระบบการบริหารงานคุณภาพซึ่งมีหลัก สำคัญ 8 ประการ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับลูกค้า ความเป็นผู้นำขององค์กรเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์กร การมีส่วนร่วมของบุคลากร การบริหารเชิงกระบวนการระบบที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ การปรับปรุงสมรรถนะโดยรวมขององค์กรอย่างต่อเนื่อง และความสัมพันธ์ขององค์กรและผู้ขายและผู้ให้บริการต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การที่องค์กรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพื่อประโยชน์ร่วมกัน จะช่วยเพิ่มความสามารถในการสร้างคุณค่าร่วมกันของทั้งสองฝ่าย

(2) อนุกรม มอก.- ISO 9000

ประเทศไทยโดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ได้นำมาตรฐานดังกล่าวมาประกาศใช้เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2534 ในชื่อ “อนุกรมมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพ มอก.- ISO9000” โดยมีเนื้อหาเหมือนกันทุกประการกับอนุกรมมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพของ ISO

สำหรับในประเทศไทย¹⁴ มีหน่วยรับรองที่มีขีดความสามารถในการให้การรับรององค์กร โดยผ่านการรับรองระบบงาน (Accreditation) จากคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการรับรองระบบงาน (National Accreditation Council-NAC) ซึ่งเป็นผู้ดูแลมาตรฐานของหน่วยรับรอง

¹³ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2561). *มาตรฐาน ระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:http://www.tisi.go.th/9ky2k/9000_1.html. [2561, 19 พฤษภาคม].

¹⁴ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2561). *มาตรฐาน ระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9000*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:http://www.tisi.go.th/9ky2k/9000_1.html. [2561, 19 พฤษภาคม].

เพื่อให้การดำเนินงานด้านการรับรองระบบงานของประเทศไทยเป็นไปตามมาตรฐานสากลและสอดคล้องกับสถานการณ์โลกที่จะนำมาตรการการรับรองระบบงานมาใช้ในการเจรจาให้เกิดการยอมรับร่วม (Mutual Recognition Arrangement-MRA) ในผลการตรวจสอบและการรับรองผลนั้นต่อไป

5) การจดทะเบียนรถยนต์ใหม่

ตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 นั้น การที่จะนำรถยนต์ใหม่มาใช้นั้นจะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 6 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

“ห้ามมิให้ผู้ใดใช้รถที่ยังมิได้จดทะเบียน

ห้ามมิให้ผู้ใดใช้รถยนต์ที่จดทะเบียนแล้วแต่ยังมิได้เสียภาษีประจำปี สำหรับรถยนต์นั้นให้ครบถูกต้องภายในเวลาที่กำหนด”

การจดทะเบียนรถยนต์ใหม่ตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 7 ได้บัญญัติถึงเงื่อนไขรถยนต์ที่จะจดทะเบียนได้นั้น จะประกอบไปด้วยเป็นรถที่มีส่วนควบและมีเครื่องอุปกรณ์สำหรับรถครบถ้วน ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดและได้ผ่านการตรวจสอบสภาพรถจากนายทะเบียนหรือจากสถานตรวจสภาพที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่ง ในเวลาที่ของจดทะเบียนแล้ว¹⁵

โอนรถยนต์ใหม่ หมายถึง การโอนรถที่จดทะเบียนแล้ว ตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 17 ได้บัญญัติไว้ในเรื่องดังกล่าว คือ ผู้โอนและผู้รับโอนต้องแจ้งต่อนายทะเบียนภายในสิบห้าวันนับแต่วันโอน

ทั้งนี้การแจ้งการโอนรถยนต์ใหม่จะเกิดในกรณีที่เป็นการซื้อขายวิธีการเช่าซื้อและเมื่อผู้ซื้อได้ชำระค่าเช่าซื้อจนครบงวดสุดท้ายแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อก็จะไปโอนชื่อในสมุดคู่มือการจดทะเบียนให้เป็นชื่อของผู้ซื้อนั้นตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด¹⁶

โดยทั่วไปเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 คือ การจัดระเบียบรถยนต์ให้เหมาะสมและเพื่อสะดวกในการจัดเก็บภาษี แต่เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวให้อำนาจอธิบดีในการออกระเบียบเพิ่มเติมในกรณีที่อธิบดีเห็นตามความเหมาะสม ดังนั้นอธิบดีจึงได้อออกระเบียบกรมการขนส่งทางบกว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับทะเบียนและภาษีรถตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ ไว้ดังนี้

คำว่า “ตรวจสภาพ” หมายความว่า การดำเนินการตรวจสภาพตามระเบียบกรมการขนส่งทางบกว่าด้วยการตรวจสภาพตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์

¹⁵ พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522. มาตรา 7.

¹⁶ พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522. มาตรา 7.

คำว่า “ตรวจสอบ” หมายความว่า การตรวจสอบความถูกต้องของเลขตัวรถ เลข เครื่องยนต์และสีรถ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับการให้คำจำกัดความ ซึ่งจะนำไปสู่ ขั้นตอนการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ต่อไป

(1) หลักเกณฑ์การจดทะเบียนรถยนต์ใหม่

ในการขอจดทะเบียนรถยนต์ใหม่นั้น จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และ ขั้นตอนที่ยกมาไว้¹⁷ ดังนี้

วิธีการจดทะเบียนรถยนต์ใหม่

ผู้ใดที่มีความประสงค์จะขอจดทะเบียนรถยนต์ ตามที่ได้บัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 จะต้องดำเนินการตามระเบียบกรมการขนส่งทางบกตามที่อธิบดี ได้กำหนดไว้ กล่าวคือ¹⁸ พาหนะรถยนต์ทุกชนิดที่จะนำมาใช้งานจะต้องผ่านการจดทะเบียน รถยนต์ ให้ถูกต้องเรียบร้อยเสียก่อน ซึ่งเป็นการขึ้นทะเบียนเพื่อทำการรวบรวมประวัติ ของรถยนต์โดย กำหนดค่าให้ เจ้าของรถยนต์จะต้องนำรถยนต์ไปขึ้นของจดทะเบียนที่ กรมการขนส่งทางบก สำหรับ ผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร หรือสำนักงานขนส่งจังหวัดสำหรับผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ใน ต่างจังหวัด โดยการยื่นคำร้องขอจดทะเบียน พร้อมหลักฐานประกอบการได้มาของรถ ได้แก่ ใบเสร็จรับเงิน เอกสารการนำเข้าจาก กรมศุลกากร หนังสือสัญญา สัญญาเช่าซื้อ เป็นต้น

รถยนต์ใหม่ที่จะขอจดทะเบียนนั้นจะต้องดำเนินการ ตามขั้น ตอนดังนี้ คือ เจ้าหน้าที่ตรวจสภาพรถ ตรวจสอบคำขอและหลักฐานประกอบการคำขอ โดย ให้ตรวจสอบหลักฐาน เฉพาะเท่าที่จำเป็นต่อการตรวจสภาพรถ เช่น หนังสือแจ้งจำหน่าย เป็นต้น เมื่อเห็นว่าถูกต้องให้นำ รถเข้ารับการตรวจสภาพ โดยยังไม่ต้องเก็บค่าธรรมเนียม ใด ๆ ทั้งสิ้น

รถยนต์ที่ได้ผ่านการตรวจสภาพจากฝ่ายตรวจสภาพรถยนต์ เรียบร้อยแล้ว กรมการขนส่งจะมอบใบคู่มือประจำรถให้ผู้ถือกรรมสิทธิ์เป็นหลักฐาน 1 เล่ม ภายในเล่มมีการ บันทึกรายการในการจดทะเบียนที่ระบุ วันจดทะเบียน เลขทะเบียน ประเภทรถ ลักษณะ ชนิด รุ่น สี เลขตัวรถและที่อยู่ ชนิดของเครื่องยนต์ เป็นต้น ฝ่ายทะเบียนของกรมการขนส่งจะต้องทำการถ่ายรูป รถยนต์ ลอกลายหมายเลขตัวถัง หมายเลขเครื่อง เก็บไว้ในทะเบียนประวัติ เพื่อประโยชน์ไว้ ตรวจสอบความถูกต้องเมื่อมีการ ตรวจสภาพทุกครั้ง

¹⁷ พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522. มาตรา 6/1.

¹⁸ กระทรวงคมนาคม กรมการขนส่งทางบก. (2543). *การจดทะเบียนรถยนต์*. กรุงเทพฯ: กรมการขนส่งทางบก. หน้า 18.

ขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับรถยนต์ใหม่ในประเทศไทย

การจดทะเบียนรถใหม่ ในกรุงเทพมหานครจะต้องนำไปจด ทะเบียนที่สำนักงานทะเบียนและภาษีรถกรมการขนส่งทางบกเพียงแห่งเดียว แต่สำหรับต่างจังหวัดต้องนำไปจดทะเบียนที่สำนักงานขนส่งจังหวัดเท่านั้น ยกเว้น อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ที่สามารถจดทะเบียนที่สำนักงานขนส่งจังหวัดยะลา สาขา อำเภอเบตง ได้โดยตรง

1) หลักฐานที่ใช้ในการจดทะเบียน

ในการขอจดทะเบียนรถยนต์ใหม่นั้น จะต้องมีหลักฐานที่ใช้ในการจดทะเบียน ดังนี้

(1) สำเนาหรือภาพถ่ายทะเบียนบ้านและภาพถ่ายบัตรประจำ ตัวประชาชน หรือหนังสือรับรอง การจดทะเบียน

ถ้าเป็นนิติบุคคลกรณีเป็นชาวต่างชาติซึ่งพำนักอยู่ใน ประเทศไทยชั่วคราว ต้องใช้ภาพถ่ายหนังสือเดินทาง ประกอบกับ VISA และหนังสือรับ รองถิ่นที่อยู่หรือหนังสือรับรอง การทำงานและสำหรับกรณีคนต่างด้าว ซึ่งได้รับใบสำคัญคนต่างด้าวจากกระทรวงมหาดไทย จะต้องมีทะเบียนบ้านอยู่ในประเทศไทยด้วย

(2) หลักฐานการได้มาของรถ ได้แก่ สัญญาซื้อขาย สัญญา เช่าซื้อ ใบเสร็จรับเงิน และใบกำกับภาษีของรถทอดที่มีการซื้อขาย เว้นแต่การจำหน่าย ช่วงแรก (จากบริษัทผู้ผลิต) ไม่ต้องใช้

(3) หนังสือแจ้งจำหน่ายจากบริษัทผู้ผลิตกรณีเป็นรถนำเข้า ต้องใช้หลักฐาน การนำเข้าซึ่งได้แก่ใบรับรองการนำเข้า (แบบ 32) จากกรมศุลกากร ใบเสร็จรับเงินค่าอากรขาเข้า บัญชีแสดงรายการสินค้า

(4) หลักฐานการจัดให้มีประกันภัยตามพระราชบัญญัติ คู่คุ้มครองผู้ประสบภัย จากรถ พ.ศ. 2535

(5) ขั้นตอนการจดทะเบียน

ก. ยื่นคำขอจดทะเบียนพร้อมหลักฐาน

ข. นำรถไปตรวจสภาพ

ค. ชำระค่าธรรมเนียมและภาษี

ง. รับใบเสร็จรับเงิน และแผ่นป้ายทะเบียนรถ พร้อม ใบคู่มือจดทะเบียนรถ

ในการดำเนินการจดทะเบียนรถใหม่ หากเจ้าของรถมิ ได้มาดำเนินการด้วยตนเอง จะต้องทำหนังสือมอบอำนาจให้แก่ผู้ดำเนินการแทน และผู้ดำเนินการแทนต้องนำบัตรประจำตัว ประชาชนมาแสดง

2) การโอนทะเบียนเปลี่ยนเจ้าของ

การโอนทะเบียนเปลี่ยนเจ้าของทำได้โดยยื่นคำร้องขอโอน โดยผู้โอน และผู้รับโอนต้องลงนามในคำร้องด้วยตนเอง ทั้งนี้ต้องแจ้งต่อนายทะเบียนภายใน 15 วัน นับแต่วันโอน และให้นำรถไปตรวจสอบ ซึ่งตามระเบียบกรมการขนส่งทางบกฯ ด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับทะเบียนและภาษีรถตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติการตรวจสอบ หมายความว่า การตรวจสอบความถูกต้องของเลขตัวรถ เลข เครื่องยนต์และสีรถ เนื่องจากการโอนทะเบียนเปลี่ยนเจ้าของนั้น เป็นการที่รถยนต์คันนั้นได้ผ่านการจดทะเบียนรถยนต์มาแล้ว ดังนั้น ในการโอนทะเบียนเปลี่ยนเจ้าของ จึงให้นำรถยนต์คันนั้นไปตรวจสอบเท่านั้น ไม่ต้องไปตรวจสภาพรถก่อนที่จะมีการโอนทาง ทะเบียนแต่อย่างใด¹⁹

3) การนำเข้ารถยนต์ใหม่

การนำเข้ารถยนต์ใหม่จากต่างประเทศ เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้เกิดการซื้อขายรถยนต์ใหม่ขึ้นได้โดยทั่วไปการนำเข้ารถยนต์ใหม่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบของกองการค้าทั่วไป กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ทั้งนี้ กระทรวงพาณิชย์ ได้มีประกาศให้การนำเข้ารถยนต์ใหม่ ให้เป็นสินค้าที่ต้องขอรับหนังสืออนุญาตนำเข้าในราชอาณาจักรด้วย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ จะเป็นผู้กำหนดให้สินค้าประเภทใด เป็นสินค้าที่ต้องห้ามการนำเข้า ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในขณะนั้น เพื่อประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ และการส่งเสริมการค้าของประเทศ โดยสั่งการในรูปของประกาศกระทรวงพาณิชย์ ในกรณีที่รัฐมนตรีเห็นว่าสถานการณ์ของประเทศเปลี่ยนไป อาจประกาศออกมาใหม่ กำหนดให้สินค้าที่เหมาะสมนั้นเป็นสินค้าที่ถูกลดควบคุมการนำเข้าในราชอาณาจักร โดยประกาศที่ออกมาภายหลังย่อมไม่กระทบกระเทือนประกาศฉบับก่อนวันที่ประกาศ ฉบับหลังใช้บังคับ

การนำเข้ารถยนต์ใหม่ มี 2 ประเภท ดังนี้

(1) การนำเข้าโดยบริษัทผู้ผลิตจากบริษัทแม่ในต่างประเทศหรือ สาขา ในประเทศอื่น

การนำเข้าโดยบริษัทผู้ผลิตจากบริษัทแม่ในต่างประเทศหรือ สาขา ในประเทศอื่น เป็นกรณีที่ผู้ขายนำเข้ารถยนต์รุ่นที่ไม่มีการผลิตในประเทศไทย โดยไปนำเข้าจากบริษัทแม่หรือสาขาในประเทศอื่น ทั้งนี้เพื่อลดต้นทุนการผลิตหรือนำเข้ามาทดลองทำตลาดในบางรุ่นก่อนจะเดินสายการผลิตในประเทศในอนาคต ฉะนั้นแม้รถยนต์ใหม่ที่จะนำเข้าจะมีรุ่นและรูปแบบ

¹⁹ พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522. มาตรา 14.

ที่แตกต่างจากที่ผลิตในประเทศ แต่ประชาชนทั่วไปสามารถซื้อหาได้จากผู้ขายหรือตัวแทนผู้จำหน่ายในประเทศโดยทั่ว ๆ ไป

(2) การนำเข้าโดยผู้ขายอิสระ

การนำเข้าโดยผู้ขายอิสระนำเข้ารถยนต์รุ่นที่ไม่มีจำหน่ายในประเทศไทย โดยไปซื้อจากตัวแทนจำหน่ายในต่างประเทศอีกทอดหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงข้อจำกัดในเงื่อนไขการทำสัญญาตั้งตัวแทนจำหน่ายในประเทศและเป็นการตอบสนองผู้ซื้อที่มีกำลังซื้อสูงและต้องการมีรถยนต์ใหม่ที่มีรุ่นและรูปแบบที่แตกต่างจากประชาชนทั่วไป แต่ประชาชนทั่วไปก็สามารถซื้อหาได้จากผู้ขายรายนั้น หรือผู้ขายรายอื่นที่สามารถนำเข้ามาได้ด้วยวิธีเดียวกัน²⁰

6) การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับรถยนต์

วิธีการซื้อขายรถยนต์ใหม่ในประเทศไทย

วิธีการซื้อขายรถยนต์ใหม่ในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะดังต่อไปนี้

(1) การซื้อจากฝ่ายขายของบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ใหม่โดยตรง

โดยปกติบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ที่มีโรงงานประกอบรถยนต์ก็จะส่งรถยนต์ที่ประกอบเสร็จแล้วไปยังบริษัทผู้แทนแล้วจึงส่งต่อไปยังตัวแทนจำหน่าย ของตนทั้งในส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคของประเทศ เพื่อจำหน่ายในทุก ๆ จังหวัดทั่วประเทศโดยเป็นการจำหน่ายผ่านตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ที่ผลิตใหม่ของแต่ละบริษัทและมีกระจายอยู่ในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ บริษัทย่อยสาขานั้นได้จัดตั้งขึ้นและได้รับอนุญาตจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดและจดทะเบียนการค้าถูกต้องตาม ระเบียบของกระทรวงพาณิชย์แล้วจึงจะดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ได้

(2) การซื้อจากผู้ขายที่เป็นตัวแทนจำหน่ายที่ได้รับแต่งตั้งจากบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ใหม่

ในกรณีที่บริษัทผู้ผลิตรถยนต์ใหม่นั้นไม่มีนโยบายที่จะจำหน่ายเองก็จะจัดตั้งบุคคลภายนอกที่สนใจเพื่อจดทะเบียนจัดตั้งเป็นตัวแทนจำหน่ายขายที่ได้รับแต่งตั้ง โดยชอบตามกฎหมายจากบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ใหม่นั้น ๆ เช่น บริษัทผู้ผลิต รถยนต์ยี่ห้อ โตโยต้า จะจัดตั้งตัวแทนจำหน่ายจากบุคคลภายนอก เพราะผู้ผลิตไม่มีนโยบายจัดจำหน่ายเอง ในจังหวัดใหญ่ ๆ และกรุงเทพมหานคร อาจมีการจัดตั้งตัวแทน จำหน่ายมากกว่าหนึ่งรายซึ่งจะแข่งขันทำยอดขายกันเองอย่างดุเดือดทุก ๆ วิธีทาง

²⁰ พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522. มาตรา 20.

(3) การซื้อจากผู้ขายที่มีตัวตนขายที่ได้รับแต่งตั้งจากบริษัท ผู้ผลิตรถยนต์ใหม่

ในกรณีบุคคลภายนอกที่สนใจจะจำหน่ายแต่มีได้รับแต่งตั้งจากบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ใหม่นั้นให้เป็นตัวแทนจำหน่ายโดยชอบตามกฎหมาย เพราะรถยนต์ใหม่นั้นเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคในประเทศไทยเป็นอย่างสูงและราคาขายมีกำไรสูงจนเป็นที่ดึงดูดใจให้บุคคลภายนอกที่สนใจนั้น ๆ ไปซื้อรถยนต์ใหม่จากตัวแทนจำหน่ายในต่างประเทศแล้วนำเข้ามาจำหน่ายเองในประเทศรวมทั้งรับบริการหลังการขายเองอีกด้วย เช่น ผู้ผลิตรถยนต์ยี่ห้อ เมอร์ซิเดสเบนส์ ที่จดทะเบียนจัดตั้งบริษัท ทรนบุรีประกอบรถยนต์ จำกัด ให้เป็นตัวแทนจำหน่ายที่ได้รับแต่งตั้งโดยชอบตามกฎหมาย

แต่เนื่องจากผู้บริโภคชาวไทยนิยมรถยนต์ยี่ห้อนี้เป็นอย่างสูง และมีราคาจำหน่ายสูงมาก อีกทั้งผู้บริโภคบางกลุ่มอาจต้องการรุ่นอื่น ๆ ที่ไม่มีจำหน่ายในประเทศโดยไม่เกี่ยวข้องกับราคาซื้อขาย จึงมีบุคคลภายนอกที่สนใจจะจำหน่ายรถยนต์ยี่ห้อ เมอร์ซิเดสเบนส์นี้แต่มีได้รับแต่งตั้งจึงตั้งนำเข้ารถยนต์ยี่ห้อ เมอร์ซิเดสเบนส์นี้ มาจำหน่ายเองโดยอิสระในประเทศไทยรวมทั้งรับบริการหลังการขายเอง โดยแข่งขันทางการตลาดกับตัวแทนจำหน่ายโดยชอบตามกฎหมายจากบริษัทผู้ผลิตรถยนต์นั้น ๆ เพียงแค่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจได้รับใบอนุญาต และจดทะเบียนการค้าเรียบร้อยแล้ว ก็ สามารถดำเนินธุรกิจตั้งนำเข้ารถยนต์ใหม่มาขายได้แล้วโดยไม่ผิดกฎหมายแต่ประการใด²¹

วิธีการซื้อขายรถยนต์

การประกอบธุรกิจซื้อขายรถยนต์ใหม่ในประเทศไทยนั้น ถึงแม้จะมีรูปแบบที่จำกัดเพียงไม่กี่รูปแบบเพราะผู้ขายรถยนต์ใหม่มีเพียงผู้ผลิตที่จัดจำหน่ายเอง หรือตั้งตัวแทนฝ่ายขายโดยตัวแทนที่ได้รับแต่งตั้งจากผู้ผลิตจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนจัดจำหน่ายรถยนต์ใหม่นั้นอีกทอดหนึ่ง และทั้ง ๆ ที่มีคำรับประกันภายหลังการขายเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนก็ตาม แต่ผู้ซื้อรถยนต์ใหม่ในประเทศไทยกลับประสบปัญหาหลัง การขายและไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการซื้อรถยนต์ใหม่ในประเทศไทยในรูปแบบที่แตกต่างกันไปในแต่ละกรณี และไม่สามารถยุติปัญหาได้อย่างเป็นธรรมเพราะความค้ำถ่วงอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจของผู้บริโภคในประเทศไทย

ปัญหาจากกฎหมายที่บังคับใช้ในประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองผู้บริโภคที่ซื้อรถยนต์ใหม่ในเรื่องการกำหนดหน้าที่ผู้ขายให้เปิดเผยข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับรถยนต์ให้ผู้ซื้อทราบข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องและเพียงพอที่จะทำให้ผู้ซื้อรถยนต์ใหม่ได้มีอิสระ

²¹ กัทธกิติ โกมลกิติ. (2558). *อภิวิวัฒนาการออกแบบยานยนต์*. ภาควิชาการออกแบบอุตสาหกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 140.

ในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าได้ถูกต้องและได้รับ ความปลอดภัยจากการใช้รถยนต์ใหม่อย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการตามเทคโนโลยีที่ ถูกต้อง อีกทั้งจะได้รับความรับผิดชอบตามคำรับประกันของผู้ขายอย่างเต็มที่ตามสิทธิ์ อันพึงมีพึงได้ในฐานะผู้บริโภคและถูกต้องตามกฎหมายไทย

วิธีการประกอบธุรกิจซื้อขายรถยนต์ใหม่ประเภทนี้นั้น มี 2 วิธี ดังนี้

(1) การซื้อรถยนต์คันใหม่ ในการซื้อรถยนต์ใหม่คันแรกของผู้บริโภคส่วนใหญ่ นั้น ในการประกอบธุรกิจซื้อขายรถยนต์ใหม่ประเภทนี้นั้น ตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ที่ผลิตออกใหม่ ของบริษัทผู้ผลิตต่าง ๆ จะมีกลวิธีหรือแนวทางในการให้บริการและวิธีการจำหน่ายรถยนต์ให้มียอดขาย ของตนสูงที่สุดเท่าที่จะทำได้ ตามกลวิธีที่แต่ละบริษัทแม่ กำหนดเป้าหมายไว้และกลวิธีที่ จูงใจด้วยการให้รางวัลแก่ตัวแทนจำหน่ายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ให้รางวัลเป็นวัตถุดิบของ ทองคำ หรือ ตัวเงิน หรือด้วยการนำตัวแทนที่จำหน่าย รถยนต์ใหม่ได้ยอดตามเป้าหมายที่บริษัทแม่ตั้งเป้าหมายไว้ ไปทัศนศึกษาในต่างประเทศ พาไปชมกิจการของบริษัทผู้ผลิตในต่างประเทศ เป็นต้น กลวิธีต่าง ๆ ซึ่งย่อมแตกต่างกันออกไป บางแห่งจำหน่ายแต่เฉพาะรถยนต์ใหม่ที่ได้รับมาจากบริษัทใหญ่ เท่านั้น แต่ในบางแห่งมีแนวทางวิธีการจำหน่ายรถยนต์ใหม่โดยอาศัยรถยนต์ใหม่ เป็นสื่อสัมพันธ์ ในหลายรูปแบบ²²

(2) วิธีรับแลกเปลี่ยนรถยนต์คันเก่าที่ใช้แล้วเป็นคันใหม่ วิธีการแบบนี้บริษัท ตัวแทนจำหน่าย ซึ่งแต่เดิมอาจขออนุญาต และกำหนดวัตถุประสงค์แต่เพียงจำหน่ายรถยนต์ใหม่ เท่านั้น จะต้องไปขออนุญาตและเพิ่มเติมการ ซื้อขายแลกเปลี่ยนรถยนต์ใหม่โดยขอเพิ่ม วัตถุประสงค์รวมถึงการจำหน่ายรถยนต์ใหม่ด้วย จากกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ วิธีการ แบบนี้เพื่อสนองความต้องการของลูกค้าของตนที่ได้ซื้อรถยนต์ไปใช้ได้ระยะหนึ่ง เมื่อมีรถยนต์รุ่น ใหม่ออกมา บางคนมีรสนิยมชอบใช้รถยนต์รุ่นใหม่เท่านั้น ไม่ชอบรถยนต์ดกรุ่น ประกอบกับ รถยนต์ที่ออกมารุ่นใหม่ ๆ มักจะออกแบบใหม่ ๆ ที่ดีกว่ารุ่นเดิม ก็จะนำรถยนต์คันเดิม มาดำเนินการ ซื้อขายแลกเปลี่ยนเป็นคันใหม่ โดยการเพิ่มเงินให้แก่บริษัทผู้จำหน่ายรถยนต์ จากราคาของรถยนต์ คันเก่า ส่วนรถยนต์คันเก่านั้นทางบริษัทผู้ผลิตก็อาจนำไปปรับปรุง ซ่อมแซมให้มีสภาพใหม่ขึ้น แล้วนำไปบริการลูกค้าผู้สนใจในแผนกรถยนต์เก่าใช้แล้ว เช่นบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ยี่ห้อวอลโว่ที่รับ แลกเปลี่ยนรถยนต์เก่าใช้แล้วจากลูกค้าที่ซื้อรถยนต์ใหม่แล้วนำมาปรับปรุงและจำหน่ายในแผนก

²² วิริยา งามนิล. (2554). *มาตรการทางกฎหมายในการประกอบธุรกิจและการคุ้มครอง ผู้บริโภครถยนต์ใช้แล้ว*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 56.

รถยนต์เก่าใช้แล้ว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมว่าลูกค้าผู้ซื้อรถยนต์ใหม่นั้นมีรสนิยม ฐานะความเป็นอยู่ และรายได้ที่แตกต่างกันไปแต่ละบุคคล²³

7) การประกอบธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์จากสถาบันการเงิน

การประกอบธุรกิจเช่าซื้อเป็นธุรกิจที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลให้ผู้เช่าซื้อได้รับทรัพย์สินหรือสินค้าที่เช่าซื้อไปทันที โดยที่เจ้าของสินค้าผู้ให้เช่าซื้อมีหลักประกันในการที่จะได้รับชำระราคา เพราะกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นยังไม่โอนไปยังผู้เช่าซื้อ จนกว่าผู้ให้เช่าซื้อจะได้รับชำระราคาจนครบถ้วนแล้ว

ในอดีตการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนเป็นไปอย่างเรียบง่าย การแสวงหาสิ่งจำเป็นในด้านอุปโภคและบริโภคสำหรับตนเองและครอบครัวนั้นยังไม่มี ความยุ่งยากซับซ้อน กฎหมายที่ใช้บังคับในช่วงเวลานั้นจึงมีการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้เพียงพอ ต่อมาเมื่อสภาพสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไป ความต้องการในด้านอุปโภคและบริโภคในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้สอยทั้งแก่ตนเองและครอบครัวมีสูงขึ้น หากแต่รายได้ไม่สูงตามขึ้นตามไปด้วย ทำให้การบริโภคสินค้าที่มีราคาสูงจึงไม่สามารถชำระราคาได้ในเพียงครั้งเดียว แต่อาศัยวิธีการผ่อนชำระราคาเข้ามาเป็นเครื่องมือในการชำระหนี้แทน

รูปแบบการผ่อนชำระได้นำมาใช้ในการประกอบธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์ใหม่จากสถาบันการเงิน ซึ่งในปัจจุบันได้มีตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ แต่ละแห่งมีวิธีการให้บริการแก่ลูกค้าเพื่อเป็นการเรียกหรือ ดึงดูดใจลูกค้าเป็นการอำนวยความสะดวก และจูงใจลูกค้าให้มีโอกาสซื้อรถยนต์ได้ง่ายขึ้น โดยการโฆษณาและการให้บริการแบบครบวงจรกล่าวคือ ในกรณีลูกค้าขาดเงินสดหรืออาจมีเงินไม่เพียงพอ ในการชำระค่ารถยนต์ใหม่ก็สามารถหาเงินทุนจากสถาบันการเงิน ซึ่งวิธีการส่วนใหญ่จะมีการวางเงินดาวน์จำนวนหนึ่ง ชำระเงินเป็นงวด ๆ จนกว่าจะครบสัญญา²⁴

ระบบการเช่าซื้อจากสถาบันการเงิน

การเช่าซื้อจากสถาบันการเงินนั้น เป็นรูปแบบหนึ่งของการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินทรัพย์สินเพื่อใช้ในการให้กู้ยืมเงินเพื่อเช่าซื้อรถยนต์ ผู้กู้ต้องทำสัญญาเช่าซื้อโดยการผ่อนส่งเป็นรายงวดตามแต่จะ ได้ตกลงกัน เมื่อผ่อนส่งจนครบกำหนดแล้ว สถาบันการเงินจะโอนชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้เช่าซื้อ ด้วยการไปขอจดทะเบียนที่สำนักงานขนส่งจังหวัดหรือที่กรมการขนส่งต่อไป ดังนั้น การใช้บริการเช่าซื้อจากสถาบันการเงิน จึงนับว่าเป็นบริการที่ให้ความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการและได้รับ ความสะดวกในการซื้อรถยนต์ใหม่เป็นอย่างมาก

²³ พิทยาภรณ์ วงษ์กิตติวัฒน์. (2559). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภควัยทำงานในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. หน้า 25.

²⁴ วีรยา งามนิล. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 22. หน้า 52.

การดำเนินงานของธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์เป็นธุรกิจหนึ่งที่น่ามีในทางธุรกิจ เพราะสามารถสนองตอบความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างเต็มที่ กล่าวคือหากผู้เช่าซื้อรถยนต์ไม่มีเงินก้อนหรือมีความพร้อมในการชำระเงินเพียงรอบเดียว วิธีผ่อนชำระราคา ย่อมเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ทำให้ผู้บริโภคได้สินค้าประเภทรถยนต์ตามที่ตนต้องการ ซึ่งอาจกระทำได้ในรูปของสัญญาซื้อขายผ่อนส่ง อย่างไรก็ตาม หากไม่มีการตกลงเงื่อนไขการโอนกรรมสิทธิ์ไว้เป็นอย่างอื่นแล้ว กรรมสิทธิ์ในสินค้าย่อมโอนไปยังผู้ซื้อทันที ซึ่งกรณีนี้ทำให้เจ้าของสินค้าอาจตกอยู่ในภาวะที่เสียเปรียบ เพราะไม่มีสิ่งค้ำประกันและบังคับให้ผู้เช่าซื้อผ่อนส่งชำระราคาจนครบได้ แต่ถ้าหากการเช่าซื้อรถยนต์ได้มีการตกลงระหว่างคู่สัญญาในรูปแบบของสัญญาเช่าซื้อแล้ว ย่อมมีผลให้ผู้เช่าซื้อได้รับประโยชน์ คือได้รับสินค้าที่เช่าซื้อไปใช้ทันที โดยที่เจ้าของสินค้าผู้ให้เช่าซื้อก็ยังมีส่วนประกันในการชำระราคา เพราะกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่เช่าซื้อยังไม่โอนไปยังผู้เช่าซื้อจนกว่าผู้ให้เช่าซื้อจะได้รับชำระราคาครบถ้วนแล้ว ซึ่งลักษณะของสัญญาดังกล่าวนั้น นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อในเรื่องของสัญญาที่มีความเป็นธรรมแก่คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย นอกจากนั้นแล้วการเช่าซื้อยังเป็นการช่วยระบบเศรษฐกิจ เพราะเป็นการช่วยระบายสินค้าให้ออกจำหน่ายได้มากยิ่งขึ้นอีกด้วย²⁵

ขั้นตอนของการเช่าซื้อ

ขั้นตอนของการทำการเช่าซื้อนั้น เริ่มต้นจากผู้เช่าซื้อชำระมูลค่าสินค้าบางส่วนให้แก่ผู้ขายสินค้า หลังจากนั้นผู้ขายสินค้าจะแจ้งผู้เช่าซื้อเพื่อทำสัญญาเช่าซื้อกับบริษัทธุรกิจเช่าซื้อ (สถาบันการเงิน) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) การชำระค่าเช่าซื้อ

ขั้นตอนของการเช่าซื้อเริ่มจากผู้เช่าซื้อชำระมูลค่าสินค้าบางส่วนให้แก่ผู้ขายสินค้า หลังจากนั้น ผู้ขายสินค้าจะแจ้งผู้เช่าซื้อเพื่อทำสัญญาเช่าซื้อกับบริษัทธุรกิจเช่าซื้อ (สถาบันการเงิน) โดยที่ลูกหนี้สินเชื่อเช่าซื้อคือ ผู้เช่าซื้อ ขั้นตอนต่อมาบริษัทธุรกิจเช่าซื้อจะดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เช่าซื้อเพื่อตกลงทำสัญญาเช่าซื้อ เมื่อทำสัญญาเช่าซื้อระหว่างผู้เช่าซื้อและบริษัทธุรกิจเช่าซื้อแล้ว บริษัทจะเป็นผู้ชำระค่าสินค้าที่เหลือให้กับผู้ขายสินค้าสภาพนี้ จะตกอยู่กับผู้เช่าซื้อทันที โดยที่เจ้าหนี้คือบริษัทธุรกิจเช่าซื้อ โดยปกติแล้วผู้เช่าซื้อจะต้องจ่ายเงินล่วงหน้าไว้ก่อนประมาณ 20-30% ส่วนที่เหลือ พร้อมด้วยดอกเบี้ยจะทยอยจ่ายเป็นงวด ๆ ตามระยะเวลาที่ตกลงไว้ในสัญญา เมื่อผู้เช่าซื้อชำระเงินค่างวดครบทุกงวดตามสัญญาแล้ว กรรมสิทธิ์ใน

²⁵ กิตติชัย กาทองทอง. (2554). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปริมาณการให้สินเชื่อของธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน). *วารสารรามคำแหง*, 30 (ฉบับพิเศษ วิทยานิพนธ์ ฉบับที่ 1), หน้า 6.

สินค้าตามสัญญาเช่าซื้อจะโอนเป็นของผู้เช่าซื้อทันที ในกรณีที่ต้องมีการโอนทางทะเบียนเป็นหน้าที่ของผู้ให้เช่าซื้อที่จะต้องจัดการโอนให้แก่ผู้เช่าซื้อให้เรียบร้อย²⁶

(2) ดอกเบี้ยในสัญญาเช่าซื้อ

การคิดดอกเบี้ยในสัญญาเช่าซื้ออาจคิดได้เกินร้อยละ 15 ต่อปี เพราะมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นบังคับใช้กับการกู้ยืมเงินเท่านั้นและไม่มีผลบังคับใช้กับสัญญาชนิดอื่น แต่ปกติแล้วผู้ให้เช่าซื้อก็จะคิดดอกเบี้ยไม่ เกินอัตราเงินกู้ และโดยมากมักจะ ไม่ระบุอัตราดอกเบี้ยไว้ในสัญญา คงระบุแต่จำนวน เงินที่จะต้องชำระแต่ละงวดและวันชำระเงินค่าเช่าซื้อแต่ละงวดไว้ซึ่งตามกฎหมายเช่าซื้อ ของอังกฤษก็บังคับไว้เช่นนี้

(3) หลักเกณฑ์การให้สินเชื่อเช่าซื้อ

หลักเกณฑ์การให้สินเชื่อเช่าซื้อและการควบคุมสินเชื่อเช่าซื้อ คือ บริษัทธุรกิจเช่าซื้อทั่วไปมักจะมีข้อกำหนดที่สำคัญสองประการคือ ลักษณะของรถยนต์ นั่งที่เช่าซื้อ และคุณสมบัติของผู้เช่าซื้อ

(3.1) หลักเกณฑ์ลักษณะของรถยนต์นั่งที่เช่าซื้อ หลักเกณฑ์ในการพิจารณา ลักษณะของรถยนต์นั่งที่เช่าซื้อจะใช้พิจารณาจากประเภทของรถยนต์นั่งว่าเป็นรถยนต์นั่งใหม่ หรือรถยนต์นั่งใช้แล้วหรือ ยี่ห้อของรถยนต์นั่ง เพราะยี่ห้อและรุ่นของรถยนต์นั่งจะมีผลกระทบต่อ บริษัทในกรณีที่มีการยึด (เปลี่ยนการครอบครองกรรมสิทธิ์) เมื่อผิดเงื่อนไขการชำระหนี้ และบริษัท ต้องการขายทอดตลาดรถยนต์นั่งเหล่านั้น เพราะยี่ห้อที่ได้รับความนิยมหรือรุ่นที่ได้รับความนิยมจะ จำหน่ายต่อได้ง่ายและได้ราคาสูง นอกจากหลักเกณฑ์ทางกายภาพของรถยนต์นั่งแล้ว หลักเกณฑ์ที่ พิจารณาเพิ่มเติมคือ การชำระเงินต้นบางส่วนว่าชำระเป็นจำนวนมากเพียงพอหรือไม่ การชำระเงิน ต้นสูงจะลดความเสี่ยงของบริษัทได้ในขณะเดียวกันทำให้ผู้ขอกู้มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตาม เงื่อนไขการขอกู้มากขึ้น

(3.2) หลักเกณฑ์คุณสมบัติของผู้เช่าซื้อจะพิจารณาทางด้านวัตถุประสงค์ ประสงค์ ของการเช่าซื้อหรือขอกู้ว่าผู้เช่าซื้อไปซื้อรถยนต์นั่งรุ่นใด ประเภทใด และมีวัตถุประสงค์ในการใช้ งานหลักเพื่ออะไร และประวัติของผู้เช่าซื้อ โดยพิจารณาจาก ชื่อ นามสกุล ประสบการณ์ความ ซำนาญเฉพาะตัว ความสามารถในการทำงาน อายุ การ ศึกษาสภาพแวดล้อม รวมไปถึงครอบครัว ภาระเลี้ยงดูและการพึ่งพิง การถือครองอสังหาริมทรัพย์ และสังหาริมทรัพย์ของผู้เช่าซื้อว่ามีสิ่งใด เป็นอุปสรรคในการผ่อนชำระ เงินต้นและดอกเบี้ยหรือไม่ ประการที่สอง พิจารณาจากสภาพ เศรษฐกิจของผู้เช่าซื้อว่า ผู้กู้มีความสามารถทางการเงิน แนวโน้มตำแหน่งหน้าที่การงานที่ปฏิบัติอยู่ และบริษัทที่ ปฏิบัติงานอยู่ว่ามีฐานะทางการเงินมั่นคงหรือไม่และมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของ

²⁶ วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2535). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะเช่าซื้อพร้อมคำพิพากษาฎีกา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 45.

สาธารณชนหรือไม่เพราะสภาพเศรษฐกิจดังกล่าวจะมีความเชื่อมโยงกับรายได้ของผู้กู้ การที่ผู้กู้มีรายได้สูงและมั่นคงพอที่จะสามารถจ่ายชำระหนี้คืนได้ตามกำหนดทำให้ บริษัทฯ มีความเสี่ยงลดต่ำลง²⁷

8) สถานะปัจจุบันในการประกอบธุรกิจซื้อขายและให้เช่าซื้อรถยนต์ใหม่

การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการซื้อขายและให้เช่าซื้อรถยนต์ใหม่ในประเทศไทยนั้นในปัจจุบันนี้ทางผู้ขายรถยนต์ใหม่ได้พยายามใช้วิธีการขายรถยนต์ใหม่ที่แตกต่างกัน ออกไปจากเดิม ดังเช่นการขายครั้งล่าสุดจะเห็นว่า จากงานแสดงรถยนต์ใหม่ที่ใช้ชื่องานว่า งานบางกอก อินเตอร์เนชั่นแนล ที่จัดเมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2545 นั้น จะเห็นได้ว่า นอกจากได้มีการนำรถยนต์ต้นแบบมาโชว์ และการเปิดตัวรถโฉมใหม่แล้ว สิ่งหนึ่งที่นับเป็นจุดดึงดูดให้ลูกค้าเข้าชมงานก็คือ การออกมาจัดรายการส่งเสริมการขาย ของบริษัทรถยนต์ ซึ่งในปี พ.ศ. 2545 นี้ แคมเปญส่งเสริมการขายที่บริษัทรถยนต์ใหม่ต่าง ๆ ที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง และออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ในรูปของ “การลด แลก แจก แถม” จากเดิมสินค้าที่มักจะเป็นของแถมยอดฮิตก็คือ พรอมปูพื้น พ่นกันสนิม และติดฟิล์มกรองแสง เป็นต้น แต่ต่อมาเมื่อเข้าสู่ยุคการแข่งขันรุนแรง มูลค่าของสินค้าหรือ ของแถมก็จะมีเพิ่มขึ้น เช่น แคมเปญกันภัยชั้นหนึ่งฟรี 1 ปี ติดตั้งสัญญาณกันขโมย ทั้ง แบบล็อกเกียร์และแบบอิเล็กทรอนิกส์ และเมื่อเข้าสู่ยุคฟองสบู่แตก แคมเปญส่งเสริม การขายก็เปลี่ยนไปจากของแถมมาเป็น “คาวนน้อย ฟ่อนนาน”

จนมาถึงปัจจุบันเป็นยุคของ “ฟรีดอกเบีย” ซึ่งการจัดแคมเปญในเรื่องของคาวนน้อย ดอกเบียต่ำ ฟ่อนนาน ส่วนใหญ่บริษัทรถยนต์ใหม่มักจะกำหนดให้ลูกค้าต้องทำการผ่อนชำระกับสถาบันการเงินที่บริษัทกำหนด ซึ่งส่วนมากแล้วบริษัทรถยนต์ใหม่เองจะมีสถาบันการเงินเป็นของตัวเองหรือบางบริษัทอาจจะมีการตกลงกับบริษัทสถาบันการเงินอื่น ๆ ให้เพิ่มเข้ามา ซึ่งก็จะมิให้ลูกค้าผู้บริโภครู้ชื่อรถยนต์ใหม่ได้เลือกประมาณ 3-4 บริษัท

สำหรับแคมเปญของบริษัทรถยนต์ใหม่ในงานมอเตอร์โชว์ครั้งนี้ แคมเปญที่เป็นที่นิยมอย่างสูงสุดส่วนใหญ่เป็นเรื่อง “การคาวนน้อย ฟ่อนนาน ดอกเบียต่ำ” ควบคู่กันกับแคมเปญส่งเสริมการขาย ก็คือ “ของแถม” ซึ่งปีนี้บริษัทรถยนต์ใหม่หลายค่ายได้ให้ของแถมที่มีมูลค่าซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) บริษัทรถยนต์ใหม่นำเข้าจากยุโรป บริษัทรถยนต์ใหม่จากผู้ผลิตในทวีปยุโรปจะเน้นเป็นของแถมในการจัดรายการส่งเสริมการขายของจากผู้ผลิตในทวีปยุโรปในปี นี้ โดยส่วนใหญ่เน้นไปที่ ความเป็นรระดับหรูหราราคาแพงเพราะมีกลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่เป็นคนมีฐานะดี

²⁷ กนกวรรณ วัฒนชัย. (2539). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการสินเชื่อ เพื่อการเช่า ซื้อรถยนต์นั่งในจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หน้า 27.

ส่วนแคมเปญประเภทค่างานต่ำ ฟรีดอกเบี้ยจึงมีน้อยมาก และสำหรับของแถมส่วนใหญ่ก็มีมูลค่าค่อนข้างสูง เช่น เปียโน ที่จัดแคมเปญในรถยนต์ใหม่รุ่น 406 EA9 ที่ให้ลูกค้าเลือกระหว่างเงื่อนไขการวางเงินค่างาน 2.99 แสนบาท ดอกเบี้ย 2.9% ผ่อนนานถึง 48 เดือน หากเลือกเป็นของแถม เช่น เครื่องรับโทรทัศน์ ทีวีสีจอแบน 29 นิ้ว จักรยาน เมาเทน ไบค์กล้องดิจิตอล 1 อัน หรือเป็นประกันภัยชั้น 1 ฟรี 1 ปี เป็นต้น

บริษัทรถยนต์ใหม่ค่ายบีเอ็มดับเบิลยู ในรุ่น X5 ที่ให้ชุดแต่งพิเศษถึง 17 รายการ แต่บริษัทรถยนต์ใหม่ค่ายวอลโว่เป็นค่ายที่ให้แคมเปญ ในรุ่น S/V 40 เป็นการ วางเงิน ค่างาน 20% ดอกเบี้ย 0% ผ่อน 60 เดือน พร้อมให้บริการช่วยเหลือ 24 ชั่วโมง เช่นเดียวกับรถยนต์ใหม่รุ่น S60 ที่ให้ลูกค้าเลือกวางเงินค่างาน 20% ดอกเบี้ย 0% ผ่อน 40 เดือน พร้อมให้บริการช่วยเหลือ 24 ชั่วโมง

บริษัทรถยนต์ใหม่ค่ายแลนด์โรเวอร์ รุ่นฟรีแลนเดอร์ GS พรีเมียร์ เป็นรุ่นพิเศษที่ให้ของแถมมากกว่ารุ่นฟรีแลนเดอร์รุ่นสแตนดาร์ด กล่าวคือ ล้อแม็กซ์ขอบ 17 นิ้ว และเครื่องเล่นซีดีเซเนเจอร์ 6 แผ่น สำหรับรุ่นนี้เป็นราคาพิเศษในช่วงงานมอเตอร์โชว์เท่านั้น พอร์ตจากสหรัฐอเมริกาที่ปีนี้จัดแคมเปญเฉพาะรถเก๋ง รุ่นเซอร์เทียรา แอคมคอมพิวเตอรืมือถือ Palm รุ่น M500

(2) บริษัทรถยนต์ใหม่นำเข้าจากสหรัฐอเมริกา

บริษัทรถยนต์ใหม่จากผู้ผลิตในสหรัฐอเมริกา ได้แก่ บริษัท ไครสเลอร์ ยี่ห้อจี๊ปโรกกี ให้ผู้ซื้อเลือกของแถมเป็นการวางเงินค่างาน 30% ดอกเบี้ย 0% ผ่อนชำระค่าเช่าซื้อเดือนละไม่เกิน 2.4 หมื่นบาท และรุ่นแกรนด์เซโรกกีให้ของแถมเป็นการประกันภัยรถยนต์ใหม่นาน 1 ปี เป็นต้น

(3) บริษัทรถยนต์ใหม่นำเข้าจากประเทศญี่ปุ่น

บริษัทรถยนต์ใหม่จากผู้ผลิตในประเทศญี่ปุ่น เช่น บริษัท โตโยต้า จำกัด ยังคงให้ความสำคัญกับการจัดแคมเปญส่งเสริมการขายในรถยนต์ใหม่ทุกรุ่น (ยกเว้นรุ่นคัมรี่) เช่น ในรุ่นโซลูน่าและโคโรลล่าอัลติสให้ลูกค้าเลือกวางเงินค่างาน 12% ดอกเบี้ย 3.9% ผ่อน 48 เดือน และแถมทองคำ 1 บาท เป็นต้น

ส่วนรถยนต์ใหม่ยี่ห้อ ฮิซุซุรุ่นทรูปเปอร์ แจกให้ลูกค้าเป็นอุปกรณ์ตกแต่งมูลค่า 1.5 แสนบาท หรืออุปกรณ์ตกแต่งมูลค่า 1 แสนบาท พร้อมประกันภัยฟรี 1 ปี หรือดอกเบี้ย 0% ผ่อน 12 เดือน และแถมการรับประกันภัยนาน 1 ปี เป็นต้น

จากการส่งเสริมการขายวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ จะเห็นได้ว่า ผู้บริโภคผู้ซื้อรถยนต์ใหม่จะต้องพิจารณาเลือกรายละเอียดต่าง ๆ และต้องเจรจาต่อรอง กับผู้ขายอย่างละเอียดถี่ถ้วนแตกต่างกันออกไปมากมายหลาย ๆ กรณีตามแต่ความรอบคอบและความรู้เท่าทันตลอดจนทักษะ

ในการเจรจาต่อรองที่แตกต่างกันออกไปโดยปราศจากกฎเกณฑ์บังคับที่แน่นอนที่จะคุ้มครองให้
ความเป็นธรรมแก่ประชาชนโดยทั่วไป

ดังนั้น จึงเป็นการยากยิ่งที่ผู้บริโภครถยนต์ใหม่ในประเทศไทยที่จะมีอำนาจ
ในการต่อรองทางเศรษฐกิจ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีประชากรส่วนใหญ่ของ
ประเทศประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก จึงขาดทักษะในการเจรจาต่อรองกับผู้ขายและผู้ให้เช่าซื้อ
รถยนต์ใหม่เหล่านั้นจึงสมควรอย่างยิ่งที่ภาครัฐจะเข้ามาควบคุมและออกกฎเกณฑ์บังคับที่แน่นอน
เพื่อคุ้มครองให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนผู้บริโภคต่อไป²⁸

2.1.3 แนวคิดในการเรียกค่าเสียหาย

สัญญาเป็นข้อตกลงของบุคคลที่มีจุดมุ่งหมายก่อให้เกิดหนี้ขึ้น เมื่อบุคคลตกลงทำสัญญากัน
สัญญาที่เกิดขึ้นจะเป็นเสมือนกฎหมายที่ใช้บังคับระหว่างคู่สัญญาให้ปฏิบัติตาม แต่เดิมในสมัย
โรมันโบราณก่อนยุคทอง มีความเข้าใจเรื่องนี้เป็นเงื่อนไขของผู้ที่ถูกผูกมัดและอำนาจบังคับ
บุคคลที่ถูกผูกมัดหรือที่มีพันธะที่จะบังคับได้ทางกายภาพ ซึ่งผู้ถูกผูกมัดอยู่ในสภาพเหมือนทาส
ขึ้นหนึ่งของผู้เป็นเจ้าของนี้ต่อมาในยุคทองได้พัฒนาแนวคิดเป็นความผูกพันที่จะต้องกระทำอย่าง
ใดอย่างหนึ่งเป็นความผูกพัน โดยกฎหมายสัญญาในสมัยโรมัน ไม่มีลักษณะของความผูกพันที่
เกิดขึ้นจากความตกลงยินยอมของบุคคลที่อิสระ สัญญาจะถูกจำกัดทั้งรูปแบบและสถานะของ
บุคคลที่จะเข้าเป็นคู่สัญญา โดยมีข้อจำกัดเฉพาะบุคคลบางสถานะเท่านั้นที่จะเป็นผู้ทำสัญญาได้
เช่น ผู้นำครอบครัว (Pater Familias) เป็นบุคคลที่สามารถก่อสัญญาขึ้นได้ สัญญาในสมัยโรมันไม่มี
หลักสัญญาทั่วไปบังคับแต่จะเป็นหลักสัญญาเฉพาะสัญญาเป็นเรื่อง ๆ (Specific Contracts)
ความสัมพันธ์ ในรูปของสัญญาที่กฎหมายโรมันรับรองมีอยู่ 3 ลักษณะคือ

1) สัญญาตามแบบพิธี (Formal Contracts) ที่ก่อให้เกิดเป็นสัญญามีลักษณะเคร่งครัด
ที่ต้องทำให้ถูกต้องตามแบบคำพูดที่กฎหมายกำหนดไว้ เป็นสัญญาผูกพันโดยคำพูด (Verbis)
กล่าวคือ ผู้ทำสัญญาต้องกล่าวข้อความที่เป็นคำถามและคำตอบโต้ตอบกันตามที่กฎหมายกำหนด

2) สัญญาที่เรียกว่าทรัพย์สินสัญญา (Real Contracts) ไม่จำเป็นต้องทำตามแบบพิธีเหมือน
สัญญาลักษณะแรกเป็นสัญญาที่มีความผูกพันเพราะคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้รับสิ่งของ ทรัพย์สินหรือเงิน
จากอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อรับไปแล้วก็มีหน้าที่ต้องคืนในภายหลัง มี 4 ประเภท ได้แก่ สัญญาเช่าของไว้บริโภค
(Mutual) สัญญาเช่าใช้ (Commodatum) สัญญาฝากของ (Depositum) สัญญาประกันด้วยของ (Pignus)

3) สัญญาที่เกิดจากการยินยอมกัน (The Concensual Contracts) เป็นสัญญาสอง ฝ่ายที่
ต่างตอบแทนกันเกิดมาจากการค้าระหว่างนครรัฐพ่อค้าตกลงยินยอมโดยมีพื้นฐาน ความไว้เนื้อ

²⁸ กรุงเทพธุรกิจ. (2561). *ภาพรวมเศรษฐกิจยานยนต์ของสหรัฐอเมริกา*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:
<http://www.bangkokbiznews.com/car/data/mar5.html>. [2561, 18 พฤษภาคม].

เชื้อใจกัน ได้แก่ สัญญาซื้อขาย (Emptio-Venditio) สัญญาเช่า (Location-conduction) สัญญาหุ้นส่วน (Societies) สัญญาตัวแทน (Mandatum)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า สัญญาในสมัยโรมันดังกล่าวไม่มีกฎหมายว่าด้วยสัญญาที่มีลักษณะเป็นหลักทั่วไป แต่เป็นกฎหมายว่าด้วยสัญญาเฉพาะแต่ละสัญญา ดังนั้นคู่สัญญาจึงไม่สามารถตกลงทำสัญญา นอกเหนือจากที่กฎหมายได้กำหนดรูปแบบและความผูกพันของสัญญาแต่ละประเภทไว้แล้ว เมื่อสัญญามีลักษณะจำกัดและเคร่งครัดเช่นนี้ คู่สัญญาไม่สามารถตกลงทำข้อผูกพันตามที่ต้องการเพราะถูกบังคับว่าจะต้องทำตามรูปแบบและวิธีการที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ความต้องการที่จะผูกพันกันระหว่างบุคคลไม่สามารถเกิดขึ้นให้เหมาะสม และถูกต้องตามพฤติการณ์ของข้อเท็จจริงแต่ละกรณีได้ ดังนั้น ในระยะต่อมา การทำสัญญาที่เกิดจากความยินยอม (The Consensual Contracts) ของคู่สัญญาสองฝ่ายที่ต่างตอบแทนกัน จึงได้พัฒนาก่อให้เกิดเป็นสัญญาประเภทต่าง ๆ ขึ้นมาในภายหลัง ทำให้การเกิดของสัญญาคลายความเคร่งครัดของสัญญาตามแบบพิธีลงไปตาม²⁹ ในสมัยพิวคัล สัญญาได้ผ่อนคลายความเคร่งครัด กลายมาเป็นสัญญาที่เกิดจากความสมัครใจและมีพื้นฐานของความซื่อสัตย์ของบุคคลแต่ละคน

ในสมัย Cannon Law อิทธิพลคำสอนของคริสต์ศาสนาได้เข้ามามีบทบาทในการทำสัญญา คำมั่นสัญญา คำสาบานเป็นการยืนยันตามแบบพิธีต่อหน้าพยานที่จะต้องปฏิบัติตามสัญญา ถือเป็นส่วนหนึ่งของการทำสัญญา หลักคำสอนของศาสนาได้ให้ความสำคัญต่อการเคารพที่จะต้องทำตามสัญญา สัญญาจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่มีเหตุผลถูกต้องตามศีลธรรม และมีความยุติธรรม หลักของสัญญาที่จะต้องไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม (Good Morals) ได้เข้ามามีความสำคัญต่อการทำสัญญานับแต่สมัยนี้เป็นต้นไป³⁰

จนกระทั่งในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ความคิดเรื่องสัญญาได้เน้นถึงเสรีภาพในการตัดสินใจของบุคคลมากขึ้น สัญญาไม่ถูกจำกัดทั้งรูปแบบและสถานะของบุคคล การพิจารณา ความสำคัญของสัญญาอยู่ที่ตัวสัญญาเอง บุคคลทุกคนทำสัญญาผูกพันกันเอง โดยเน้นถึง ความเป็นปัจเจกบุคคลของทุกคนว่ามีความสำคัญในตัวเอง ความคิดของ Natural Law เข้า มามีบทบาทต่อการทำสัญญาที่ให้มีความสำคัญต่อเจตนาของแต่ละบุคคลเป็นหลักสำคัญสูงสุดเหนือสิ่งใด การทำสัญญาเป็นทางที่จะทำให้บุคคลแต่ละคนพึงพอใจตามที่ตนต้องการจึงมีผลให้ในคริสต์ศตวรรษที่ 19

²⁹ นิพัทธ์กุล อัสวชิน. (2552). *ปัญหาการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ*. เอกสารวิชาการส่วนบุคคลการอบรมหลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ศ.) รุ่นที่ 13, วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม. หน้า 18.

³⁰ วาสิณี แสงแก้ว. (2554). *การคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย: ศึกษากรณีการเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปริติ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 10-11.

ความคิดของสัญญาอยู่บนพื้นฐานของหลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา (The Autonomy of Will - Private Autonomy) และหลักเสรีภาพในการ ทำสัญญา (Freedom of Contract) ที่ให้คำอธิบายถึงอำนาจบังคับของสัญญา ดังนี้

ประการแรก คือ บุคคลแต่ละคนสามารถจะกำหนดความสัมพันธ์ตามกฎหมายเอกชน โดยการก่อให้เกิดสัญญาขึ้นอย่างอิสระตามเจตนาของบุคคล

ประการที่สอง คือ เสรีภาพของบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งในการที่จะเลือกเข้าเป็นคู่สัญญา หรือไม่ เสรีภาพในการกำหนดเนื้อหาของสัญญา และรูปแบบของสัญญา

ประการสุดท้าย คือ ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากสัญญาเป็นผลผลิตของเจตนาที่อิสระของบุคคล

หลักเจตนาของบุคคลที่มีความสำคัญในการทำสัญญานี้มีหลักการและเหตุผลที่นักกฎหมายในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้อธิบายไว้อย่างหนักแน่น อันทำให้การบัญญัติกฎหมายแพ่งในส่วนของนิติกรรมสัญญาและหนึ่งต่อมาได้รับอิทธิพลจากหลักดังกล่าวเป็นอย่างมาก

หลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา กับหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (The Autonomy of Will) เป็นหลักที่อาศัยความเป็นเหตุเป็นผลทางนิติปรัชญาว่าด้วยนิติสัมพันธ์ทางหนึ่งว่า อยู่บนรากฐานของเจตนาของบุคคล เจตนาเป็นแหล่งกำเนิดและเป็นมาตรการของสิทธิ การที่กล่าวว่าเจตนา มีความศักดิ์สิทธิ์ไม่ได้หมายความว่าเจตนาเป็นอิสระที่จะ ก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่เจตนาต้องการเท่านั้นแต่เป็นหลักที่ให้ความสำคัญแก่เจตนาถึงขนาดกล่าวได้ว่า ที่ใดไม่มีเจตนาที่นั่นก็ไม่มีสิทธิด้วย บุคคลทุกคนมีอิสระที่จะผูกมัดตนเองต่อผู้อื่นตามที่ตนต้องการ เจตนาเป็นตัวก่อให้เกิดสัญญาเป็นตัวกำหนดเนื้อหา ของข้อสัญญา และเป็นตัวกฎเกณฑ์ที่จะให้สัญญามีผลบังคับแก่คู่สัญญา ตลอดจนปัญหาการตีความของสัญญา³¹

ในประเทศไทย กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญาก็มีที่มาจากกรเอากฎหมายของต่างประเทศมาเป็นแนวทางในการร่างกฎหมาย และแน่นอนว่าได้รับเอา แนวความคิดในเรื่องของหลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนาและหลักเสรีภาพในการทำสัญญา มาด้วย

นับตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากต่อรูปแบบของการทำสัญญาและสภาพของคู่สัญญา ซึ่งแตกต่างจากสภาพที่เคยเป็นอยู่ในขณะที่มีการบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งเกี่ยวกับสัญญาตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสหรือสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สัญญาในปัจจุบันมิได้เป็นภาพสะท้อนของเจตนาที่อิสระเสรีของบุคคล สัญญาในปัจจุบันถูกพัฒนาแตกต่างไปจากเดิมมาก ทั้งรูปแบบของสัญญา ทั้งเนื้อหาที่กำหนดใน

³¹ ประยูร กันไพเราะ. (2554). *ความรับผิดชอบละเมิดในความเสียหายทางจิตใจที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสอง*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หน้า 57.

สัญญา กล่าวคือ สัญญาในปัจจุบันจะอยู่ในรูปแบบของสัญญาสำเร็จรูป (Adhesion Contract) หรือสัญญามาตรฐาน (Standard Form Contract) ที่เกิดขึ้นจากการ กำหนดเนื้อหาของสัญญาไว้ล่วงหน้า ของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งแต่เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งเป็นคู่สัญญา ฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองในทางเศรษฐกิจและทางเทคนิคที่เหนือกว่า ความเสมอภาคระหว่าง คู่สัญญาในการที่จะตกลงเนื้อหาความผูกพันร่วมกัน ได้สูญหายไป มีการผูกขาดทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในการทำสัญญา ความได้เปรียบของ คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเป็นตัวทำให้เกิดปัญหาการกำหนดเนื้อหาของข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมในลักษณะ ที่เป็นการให้สิทธิ หรือจำกัดความรับผิดชอบของตนอย่างไม่เป็นธรรมกับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งที่มีอำนาจ ต่อรองที่น้อยกว่าที่จะยอมเข้าทำสัญญาด้วย ปัญหาของอำนาจต่อรอง (Bargaining Power) ในการทำ สัญญาได้ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาว่าควรจะเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความสมบูรณ์ในการแสดง เจตนาของบุคคลที่เข้าทำสัญญาหรือไม่ การที่กฎหมายสัญญาไม่ได้กำหนด องค์ประกอบของ อำนาจต่อรองเพราะในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ที่มีการร่างกฎหมายสัญญาในประมวลกฎหมายนั้น สภาพของเศรษฐกิจสังคมในสมัยนั้น คู่สัญญามีความเสมอภาค เท่าเทียมกันที่จะต่อรองกำหนด เนื้อหาของสัญญาร่วมกัน การแสดงเจตนาของคู่สัญญา สามารถทำได้โดยเสรี ดังนั้นนักกฎหมาย ผู้ร่างสัญญาจึงไม่เห็นปัญหาว่าอำนาจการต่อรอง เป็นเรื่องสำคัญขององค์ประกอบความสมบูรณ์ ของการแสดงเจตนา แต่ในปัจจุบัน เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลในการเข้าทำสัญญาใน ปัจจุบันถูกระทบกระเทือน จากระบบเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมากในวงการธุรกิจ พาณิชย์ สัญญาซึ่งเป็นกลไกของการผูกพันระหว่างบุคคลในสังคมจึงถูกระทบกระเทือน ไปด้วย ความคิดสมัย คั้งเดิม (Classic) ที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน มนุษย์ทุกคนมีความ เป็น อิสระในตัวเอง คำอธิบายดังกล่าวเป็นเพียงทฤษฎีทางความคิดเท่านั้น ในความเป็นจริง มนุษย์ ไม่ได้มีความเท่าเทียมกันดังเช่นทฤษฎี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำสัญญา ตัวอย่างเช่น คู่สัญญาฝ่าย หนึ่งเข้าทำสัญญาหนึ่งเพราะเขาอยู่ในสภาพบังคับให้ตกลง ด้วยความจำเป็นทางด้านวัตถุที่เขา ต้องการ ทำให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งอยู่ในสภาพที่ได้เปรียบที่สามารถที่จะรอการตัดสินใจของฝ่ายแรก ที่จะต้องยอมรับเงื่อนไขของฝ่ายหลัง ความไม่เท่าเทียมกันที่เกิดขึ้นในสภาพการณ์เช่นนี้เป็น ธรรมชาติของการทำสัญญาที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป³²

หลักทั่วไปของการเรียกค่าเสียหาย (Damages)

ความรับผิดทางสัญญาเป็นเรื่องผิดหน้าที่ตามข้อตกลง เมื่อมีการผิดหน้าที่ตาม ข้อตกลง อันเป็นการผิดสัญญาและหนีตามสัญญานั้นชอบด้วยกฎหมาย ผู้ทำผิดหน้าที่จึงมีหนี้ที่จะต้องปฏิบัติ ตามสัญญาหรือชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย ในบางกรณีไม่อาจบังคับชำระหนี้ โดยตรงได้ ไม่ว่าจะโดยเหตุสุดวิสัย หรือโดยสภาพของหนี้นั้น ลูกหนี้ก็ต้องชดใช้ค่าเสียหายแทน หรือ

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 57.

แม้มีการชำระหนี้แล้วแต่ถ้าไม่ถูกต้องครบถ้วน ลูกหนี้ก็ยังคงมีการชำระค่าเสียหายเพิ่มอีก หรือ บางกรณีเจ้าหนี้อาจเลือกที่จะเลิกสัญญาแทนการเรียกให้ชำระหนี้ก็ได้³³

นิยามของคำว่า “ค่าเสียหาย” (Damages)

ก่อนอื่นคงต้องกล่าวถึงความหมายของคำว่า “ค่าเสียหาย” (Damages) เสียก่อน ซึ่งมีข้อพิงสังเกตว่า มีคำอยู่คำหนึ่งซึ่งมีตัวอักษรและความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “ค่าเสียหาย” ซึ่งคำที่ว่าเป็นคือ “ความเสียหาย” (Damage) หมายถึง ความสูญเสียหรือผลร้ายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลหนึ่ง ซึ่งได้แก่ ชีวิต ร่างกาย สิทธิ หรือทรัพย์สิน (any wrong or damage done to another, either in his person or rights or property)³⁴

ส่วนคำว่า “ค่าเสียหาย” (Damages) นี้ แม้จะเป็นคำที่ใกล้เคียงกับคำว่า “ความเสียหาย” (Damage) แต่หากพิจารณาโดยละเอียดแล้ว จะพบว่า “ค่าเสียหาย” มีความหมาย ที่กว้างและครอบคลุมถึงคำว่า “ความเสียหาย” ซึ่งในที่นี้สามารถแยกพิจารณาได้ 2 ลักษณะ กล่าวคือ

“ค่าเสียหาย” ในความหมายอย่างแคบ หมายถึง จำนวนเงินที่ศาลสั่งให้ลูกหนี้ ชำระแก่เจ้าหนี้เป็นการชดเชยความเสียหาย³⁵ จากคำนิยามดังกล่าวจะเห็นได้ว่าค่าเสียหาย ในความหมายนี้ เป็นการมองค่าเสียหายในรูปของผลประโยชน์สุดท้ายที่เจ้าหนี้พึงได้รับ เป็นสำคัญ

“ค่าเสียหาย” ในความหมายอย่างกว้างจะเป็นการให้คำนิยามที่ครอบคลุมถึง ค่าเสียหายทุกประเภทที่เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้อง กล่าวคือ “ค่าเสียหาย” (Damages) หมายถึง ค่าชดเชยหรือค่าเสียหายซึ่งลูกหนี้จะต้องชดเชยแก่เจ้าหนี้ในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้ ซึ่งได้แก่ ค่าเสียหายแท้จริงที่สามารถประเมินและคำนวณได้ (Actual Damages) ค่าเสียหายที่คาดเห็นได้ (Special Damages) ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Eseemplary Damages or Punitive Damages) ค่าเสียหายข้างเคียง (incidental damages) ค่าเสียหายที่คู่สัญญากำหนดไว้ล่วงหน้า (liquidated damages) ค่าเสียหายในนามหรือค่าเสียหายในเชิงปลอมใจ (Nominal Damages) โดยศาลจะเป็นผู้ทำหน้าที่พิจารณา กำหนดค่าเสียหายให้แก่เจ้าหนี้³⁶

³³ ประยูร กันไพเราะ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 31. หน้า 57.

³⁴ Steven H. Giffis. (1975). *Law Dictionary* (2 d ed). Barron's Education Series. p. 114.

³⁵ โสภณ รัตนการ. (2556). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ. หน้า 165.

³⁶ โกศล โสภาคย์วิจิตร. (2525). *พจนานุกรมกฎหมายอังกฤษ-ไทย*. กรุงเทพฯ: ที่ปรึกษากฎหมายฟาร์อีสต์. หน้า 53.

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคในกรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์

2.2.1 ทฤษฎีเสรีภาพของการแสดงเจตนา

หลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา (Autonomy of Will) หรือเสรีภาพในการทำสัญญา ทฤษฎีความรับผิดชอบเฉพาะคู่สัญญา (Private of Contract) เป็นผลสืบเนื่องมาจากเสรีภาพในการทำสัญญา ทฤษฎีนี้เหมาะสมกับคู่สัญญาที่มีสถานะทางสังคมและอำนาจในการต่อรองเท่ากันเท่านั้น ด้วยเหตุดังกล่าว หลักนี้จึงเป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีใช้คู่กรณีสัญญา แนวคิดการคุ้มครองผู้บริโภคจึงปฏิเสธทฤษฎีเสรีภาพในการทำสัญญา และหลักความรับผิดชอบคู่กรณีโดยสิ้นเชิง การกำหนดกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคจึงออกมาในรูปแบบของการขยายความรับผิดชอบผู้ขายไปสู่บุคคลอื่น ๆ ที่มีใช้ผู้ซื้อ เช่น ให้ความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่เกิดอันตรายต่อบุคคลในครอบครัวของผู้ซื้อ ส่วนความบกพร่องซ่อนเร้นจากความรับผิดชอบทางสัญญา ความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นเรื่องทรัพย์สินที่ขายมีความเสื่อมเสียในเนื้อหาผิดไปจากสภาพปกติของทรัพย์สินซึ่งในเรื่องความชำรุดบกพร่องและความสำคัญผิดในคุณสมบัติของทรัพย์สินนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณสมบัติของทรัพย์สินเช่นเดียวกัน เพียงแต่ว่ากรณีความชำรุดบกพร่องนั้นจำกัดเฉพาะกรณีทรัพย์สินที่ขายมีสภาพผิดไปจากสภาพปกติ เพราะมีความเสื่อมเสียแฝงอยู่ส่วนในเรื่องความสำคัญผิดนั้นเป็นกรณีที่ทรัพย์สินนั้นมีสภาพปกติ แต่มีคุณสมบัติที่ต่างไปจากที่ผู้ซื้อเข้าใจ³⁷

หลักความรับผิดชอบในทางสัญญา

ความรับผิดชอบในทางสัญญาอยู่บนพื้นฐานของหลักกฎหมายสองประการประกอบกันคือ หลักว่าด้วยความรับผิดชอบในคำรับประกันสินค้า (Warranty) และหลักว่าด้วยความสัมพันธ์ในทางสัญญา (Private of Contract) ดังรายละเอียดดังนี้

1) หลักว่าด้วยความรับผิดชอบในคำรับประกันสินค้า (Warranty) คำว่า Warranty หมายถึงข้อความที่แสดงออกถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสินค้า ซึ่งผู้แสดงข้อความนั้นรับประกันว่าจะปฏิบัติตามนั้น และยืนยันว่าหากไม่ปฏิบัติตามนั้นตนยินยอมจะรับผิดชอบ ดังนั้น คำว่า Warranty จึงเป็นข้อสัญญาว่าจะรับผิดชอบหรือการรับประกันอย่างหนึ่ง โดยอาจเป็นการรับประกันโดยชัดแจ้งหรือการรับประกันโดยปริยายก็ได้ ซึ่งตามคำอธิบายของอาจารย์วิชญ์ เครื่องงาม เห็นว่า หลักความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472-474 ของไทย ก็คือหลักการรับประกัน (Warranty) ตามกฎหมายของต่างประเทศ³⁸

³⁷ กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2532). *ความรับผิดชอบเพื่อชำรุดบกพร่องในสัญญาซื้อขาย*. รายงานวิจัยเสริมหลักสูตร พ.ศ. 2532 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 42.

³⁸ วิษญุ เครื่องงาม. (2537). *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยซื้อขาย แลกเปลี่ยนให้*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ. หน้า 271.

การรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) หมายถึง คำรับรองหรือรับประกันที่ผู้ขายพึงมีต่อผู้ซื้อ แต่ไม่ได้แสดงออกโดยชัดแจ้ง เป็นการรับประกันกฎหมายรับรองและสร้างภาระความรับผิดชอบให้แก่ผู้ขายว่าได้รับรองหรือรับประกันไว้เช่นนั้น แม้ว่าผู้ขายอาจไม่ได้รับรองเลยก็ตาม กล่าวคือ การรับประกันโดยปริยายมีอยู่แม้ผู้ขายจะมีได้ตกลงด้วยก็ตาม เพราะกฎหมายกำหนดให้ต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องหรือความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น เช่น การรับประกันเรื่องกรรมสิทธิ์ (Warranty of Title) กล่าวคือ ผู้ขายรับรองว่าตนมีสิทธิที่จะโอน กรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อ หากโอนไม่ได้ผู้ขายยินยอมรับผิดชอบทุกประการ เรื่องการรับประกันภาระติดพัน (Warranty Against Encumbrances) โดยผู้ขายรับรองว่าตนมีสิทธิที่จะโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อ หากโอนไม่ได้ผู้ขายยินยอมรับผิดชอบทุกประการ เรื่องการรับประกันภาระติดพัน (Warranty Against Encumbrances) โดยผู้ขายรับรองต่อผู้ซื้อสินค้าที่ขายนั้นปลอดภาระติดพันใด ๆ ทั้งสิ้น เรื่องการรับประกันการใช้สอยสินค้าให้สมประโยชน์ตามความมุ่งหมายโดยเฉพาะ (Warranty of Fitness for a Particular Purpose) และการรับประกันเรื่องการใช้สอยสินค้าสมประโยชน์ตามวิสัยของการใช้ทั่ว ๆ ไป (Warranty of Merchantability)

2) หลักว่าด้วยความสัมพันธ์ทางสัญญา (Private of Contract) หลักเกณฑ์ที่สำคัญของหลักความรับผิดชอบในทางสัญญาก็คือ หลักความสัมพันธ์ตามสัญญา (Private of Contract) ซึ่งคู่กรณีที่จะเรียกร้องให้รับผิดชอบต่อกันได้จะต้องมีความสัมพันธ์

ในทางสัญญาต่อกันมีผลทำให้ผู้บริโภครู้สึกได้รับความเสียหายเนื่องจากการผิดสัญญาหรือผิดคำรับประกันเกี่ยวกับสินค้า ซึ่งการจะดำเนินคดีต่อผู้ขายจะต้องมีความสัมพันธ์ตามสัญญากับผู้ขายด้วย หรืออีกนัยหนึ่งต้องเป็นผู้ซื้อสินค้าจากผู้ขายโดยตรง แต่โดยปกติผู้บริโภครู้สึกได้รับความเสียหายจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น อาจไม่ใช่ตัวผู้เสียหายเอง อาจเป็นคนในบ้าน หรือลูกจ้างอาจใช้สินค้านั้นแทน จึงขาดความสัมพันธ์ในทางสัญญากับผู้ขายหรือผู้ผลิตทำให้ไม่สามารถที่จะเยียวยาความเสียหายตามหลักสัญญาได้ เพราะผู้บริโภครู้สึกได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้าไม่ใช่คู่สัญญากับผู้ขายหรือผู้ผลิต³⁹

2.2.2 ทฤษฎีความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา

ทฤษฎีหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาเริ่มก่อตัวขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ซึ่งได้มีแนวคิดในเรื่องสัญญาโดยได้เน้นถึงเสรีภาพในการตัดสินใจของบุคคลมากขึ้น สัญญาไม่ถูกจำกัดทั้งรูปแบบและสถานะของบุคคล ซึ่งได้ส่งผลแนวคิดในการทำสัญญาในศตวรรษที่ 19

³⁹ สุรศักดิ์ ต้นโสรจประเสริฐ. (2533). *สิทธิของบุคคลภายนอกในการเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่องโดยที่ตนเองไม่ได้ใช้หรือบริโภคสินค้านั้น*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 49.

ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา (Principle of Autonomy of Will) ซึ่งเป็นหลักที่อาศัยความเป็นเหตุเป็นผลทางนิติปรัชญาว่าด้วยนิติสัมพันธ์ทางนี้ว่าอยู่บนรากฐานของเจตนาของบุคคล เจตนาเป็นแหล่งกำเนิดและเป็นมาตรการของสิทธิ การที่จะกล่าวว่าเจตนา มีความศักดิ์สิทธิ์นี้ไม่ได้หมายความว่า เจตนา มีความเป็นอิสระที่จะก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่เจตนาต้องการเท่านั้น แต่เป็นหลักที่ให้ความสำคัญแก่เจตนาถึงขนาดกล่าวได้ว่า ที่ไหนไม่มีเจตนาที่นั่นก็ไม่มีสิทธิด้วย บุคคลทุกคนมีอิสระที่จะผูกมัดตนเองต่อผู้อื่นตามที่ตนต้องการ เจตนาเป็นตัวก่อให้เกิดสัญญาเป็นตัวกำหนดเนื้อหาของข้อสัญญา และเป็นตัวกฎเกณฑ์ที่จะให้สัญญามีผลบังคับแก่คู่สัญญาตลอดจนปัญหาการตีความตามสัญญา⁴⁰

หลักเรื่องความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนาเป็นเครื่องมือในการก่อให้เกิดสัญญาที่มีผลบังคับระหว่างคู่สัญญา โดยการแสดงเจตนาของคู่สัญญาเอง ทั้งนี้ เพราะกฎหมายที่มีอยู่อาจไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมในอันที่จะปรับกับปัญหาหลายกรณีที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีเหตุผลอีกว่า ควรจะปล่อยให้เอกชนมีความคิดริเริ่มในการกำหนดและบังคับตามสิทธิของพวกเขา กล่าวโดยสรุป หลักดังกล่าวข้างต้นนี้มีหลักเกณฑ์ว่า “บุคคลต้องมีอิสระในการทำสัญญาตามที่เขาต้องการ โดยปราศจากการแทรกแซง”⁴¹

2.2.3 ทฤษฎีทางกฎหมายของสัญญาไม่เป็นธรรม

สุจริตเป็นคำที่มีความหมายกว้าง และเป็นนามธรรมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้มีคำวิเคราะห์ศัพท์คำว่าสุจริตไว้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายคำว่า “สุจริต” หมายความว่า ประพฤติชอบ ประพฤติด้วยตั้งใจดี ประพฤติซื่อตรง

ศาสตราจารย์ ดร. หยุต แสงอุทัย อธิบายว่า “จุดมุ่งหมายแท้จริงของหลักสุจริตคือ ความยุติธรรมภายใน หรือความยุติธรรมตามเนื้อเรื่อง (Substantial justice) รัฐจะต้องออกข้อบังคับของกฎหมายและการวินิจฉัยคดีให้สอดคล้องกับมาตรฐานแห่งความยุติธรรม ดังนั้น จึงเป็นภาระหน้าที่ของผู้ใช้กฎหมายต้องวินิจฉัยตามหลักความเป็นธรรมและความถูกต้องตามหลักคุณธรรม ความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ...”⁴²

⁴⁰ คาราวร ธีระวัฒน์. (2542). *กฎหมายสัญญา สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 9.

⁴¹ ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2535). *กฎหมายว่าด้วยสัญญา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 81.

⁴² หยุต แสงอุทัย. (2519). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 102.

ศาสตราจารย์ ดร. ปรีดี เกษมทรัพย์ อธิบายว่า “หลักสุจริตเป็นรากฐานของกฎหมายแพ่งทั้งระบบ มีจุดมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ เพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่สังคม เป็นหลักกฎหมายเพื่อความยุติธรรม เป็นหลักความซื่อสัตย์และความไว้วางใจที่ไม่อาจอธิบายให้ชัดเจนในรายละเอียดได้...”⁴³

รองศาสตราจารย์ประสิทธิ์ โฉมวิไลกุล อธิบายว่า “คำว่า สุจริต มีลักษณะเป็นนามธรรม มีความหมายกว้างไม่ได้หมายความว่าเฉพาะถึงความรู้เท่าไม่ถึงการณ์เท่านั้น มีความมุ่งหมายในการคุ้มครองสิทธิของผู้ที่สุจริต ในทางกลับกันก็จะไม่คุ้มครองผู้ที่ใช้สิทธิไม่สุจริต...”⁴⁴

จากความหมายของคำว่าสุจริตที่นักกฎหมายที่มีชื่อเสียงหลายท่านได้อธิบายไว้ดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า “สุจริต” ในความหมายอย่างกว้างที่ใช้เป็นหลักทั่วไปที่กำหนดมาตรฐานในการใช้สิทธิและการชำระหนี้ของบุคคล หมายถึงความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจ ความถูกต้องชอบธรรม ในความหมายอย่างแคบที่ใช้เพื่อคุ้มครองผู้สุจริตในกรณีต่าง ๆ เฉพาะเรื่อง หมายถึงความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือความรู้ไม่ถึงนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีมาก่อน

หลักสุจริต ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย อาจแบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ

1) หลักสุจริตทั่วไป

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 บัญญัติว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนที่ดีในการชำระหนี้ก็ดี ท่านว่าบุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต”

หลักสุจริตที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีต้นแบบมาจากมาตรา 2 วรรคหนึ่ง ของประมวลกฎหมายแพ่งสวิส ซึ่งมีบ่อเกิดมาจากหลักกฎหมายของโรมันที่เป็นรากฐานของกฎหมายแพ่งทั้งระบบ และเป็นหลักทางกฎหมาย ที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นหลักกฎหมายยุติธรรม มีความมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และความถูกต้องชอบธรรม บทบัญญัติมาตรา 5 เป็นหลักที่ใช้บังคับในการใช้สิทธิหรือชำระหนี้ ทางแพ่งโดยทั่ว ๆ ไปของบุคคลเป็นหลักที่นำมาใช้ในกรณีที่บุคคลจะใช้สิทธิหรือชำระหนี้ของตน ในเมื่อกฎหมายหรือข้อตกลงระหว่างกันมิได้กำหนดรายละเอียดถึงการปฏิบัติต่อกันไว้ อย่างไรก็ตามก็ให้ถือเอาความสุจริตเป็นที่ตั้งเป็นไปตามหลักที่ว่า “บุคคลผู้มาศาลต้องมาด้วยมือสะอาด” (He who comes to the court must come with clean hands) หมายถึง การที่บุคคลใช้สิทธิหรือบังคับตามสิทธิของตนที่เกิดขึ้นมาแล้วนั้น จะต้องใช้โดยสุจริต มิฉะนั้นศาลจะไม่รับรองสิทธินั้นหรือไม่รับบังคับให้รวมทั้งการชำระหนี้ก็ต้องกระทำโดยสุจริตด้วยเช่นเดียวกัน มาตรา 5 เป็นบทบัญญัติที่เป็นหลักความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ

⁴³ ปรีดี เกษมทรัพย์. (2529). *กฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์. หน้า 32.

⁴⁴ ประสิทธิ์ โฉมวิไลกุล. (2548). *กฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 4-14*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม. หน้า 78.

เป็นบทครอบจักรวาลและเป็นกฎหมาย “หลักทั่วไป” (General principle) ถึงแม้เรื่องใดจะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนั้นอยู่แล้ว หลักตามมาตรา 5 ก็ยังใช้เป็นมาตรฐานเพื่อชี้ขาดว่าการกระทำตามบทบัญญัติของกฎหมายนั้นได้กระทำโดยขัดต่อหลักความซื่อสัตย์และความไว้วางใจหรือไม่⁴⁵

ในมาตรา 5 ได้กล่าวถึงการกระทำของบุคคลที่จะต้องมีความสุจริตอยู่ 2 ประการ คือ การใช้สิทธิและการชำระหนี้

(1) การใช้สิทธิ (The exercise of right)

สิทธิ (right) หมายถึงอำนาจอันชอบธรรมที่บุคคลอาจกล่าวอ้างเพื่อใช้ชนบุคคลอื่นเพื่อคุ้มครองหรือรักษาประโยชน์อันพึงมีพึงได้ของตน

สิทธิตามกฎหมายแบ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1.1) บุคคลสิทธิ (right in personam) หรือสิทธิทางหนี้ ซึ่งผู้ทรงสิทธิมีสิทธิเรียกร้องเหนือบุคคลอื่นที่เป็นลูกหนี้ให้กระทำการ งดเว้นกระทำการ หรือส่งมอบทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งหนี้ให้กับตน บุคคลสิทธิหรือสิทธิทางหนี้มีบ่อเกิดมาจากนิติกรรมสัญญา จัดการ งานนอกสั่ง ตากมิควรได้ ละเมิดและบทบัญญัติของกฎหมายการใช้สิทธิในกรณีนี้ผู้ทรงสิทธิอาจใช้สิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ให้แก่ตนโดยตรงหรือฟ้องร้องต่อศาล เพื่อให้ศาลบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก็ได้

(1.2) ทรัพย์สินสิทธิ (right in rem) หรือสิทธิทางทรัพย์สิน ทรัพย์สินเป็นสิทธิที่กฎหมายรับรองให้บุคคลมีอำนาจเหนือทรัพย์สินของตน โดยมีวัตถุแห่งสิทธิเป็นทรัพย์สิน สิทธิที่เป็นทรัพย์สิน มีลักษณะถาวรและใช้ชนบุคคลทั่วไปได้โดยไม่จำกัด เช่น ผู้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินย่อมมีอำนาจเหนือทรัพย์สินของตนในการจำหน่ายจ่ายโอน ใช้สอย ได้ดอกผล ติดตาม เอาคืนและขัดขวางมิให้บุคคลอื่นมายุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินของตน นอกจากนี้ ทรัพย์สินยังรวมถึงสิทธิครอบครอง ภาระจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเก็บกิน สิทธิเหนือพื้นดินและภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์

การใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิทั้งในกรณีที่เป็นบุคคลสิทธิที่มีต่อบุคคลที่เป็นลูกหนี้ก็ดี และทรัพย์สินสิทธิที่มีต่อบุคคลทั่วไปก็ดี ผู้ทรงสิทธิต้องใช้สิทธิของตนโดยสุจริต กล่าวคือ ต้องใช้สิทธิด้วยความซื่อสัตย์ ไว้วางใจและเป็นไปด้วยความชอบธรรม การใช้สิทธิไม่สุจริตจะไม่ได้รับการรับรองคุ้มครองตามกฎหมาย และศาลจะไม่รับบังคับให้ตามสิทธินั้น

(2) การชำระหนี้ (The performance of obligation) หรือการปฏิบัติหน้าที่ (Duty) ของลูกหนี้

หนี้คือความผูกพันที่ลูกหนี้มีต่อเจ้าหนี้ที่จะต้องชำระหนี้ตามมูลแห่งหนี้ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นมูลหนี้ที่มีวัตถุแห่งหนี้ เป็นการกระทำการ การงดเว้นกระทำการ หรือส่งมอบทรัพย์สิน

⁴⁵ ปรีดี เกษมทรัพย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 43. หน้า 83.

ในการชำระหนี้ เพื่อให้หลุดพ้นจากความผูกพันที่มีต่อเจ้าหนี้ผู้ครอง สิทธิในมูลหนี้ นั้น การชำระหนี้จะสมบูรณ์และทำให้หนี้เป็นอันระงับไปก็ต่อเมื่อบุคคลผู้ชำระหนี้ ได้กระทำโดยสุจริต⁴⁶

หลักสุจริตตามมาตรา 6 และมาตรา 368 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

นอกจากหลักสุจริตทั่วไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แล้ว ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักสุจริตทั่วไปที่บัญญัติไว้ในมาตรา 6 และ มาตรา 368 อีก

หลักสุจริตตามมาตรา 6 บัญญัติว่า “ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคล ทุกคนกระทำการ โดยสุจริต”

บทบัญญัติในมาตรา 6 เป็นบทสันนิษฐานของกฎหมายในการกระทำการโดยสุจริต ของบุคคล เป็นบทแสดงหน้าที่น่าสืบในเรื่องความสุจริต กล่าวคือ เมื่อมีกฎหมายให้เกิดสิทธิหรือ เกิดผลอย่างหนึ่งอย่างใด โดยอาศัยความสุจริตของบุคคลแล้ว บุคคลผู้อ้างเอาสิทธิหรือผลนั้น ไม่ต้องนำสืบถึงความสุจริตของตน ฝ่ายที่อ้างว่าเขาไม่สุจริตต้องเป็นผู้นำสืบ โดยกฎหมาย สันนิษฐานว่าเขาสุจริตจนกว่าจะสืบให้ปรากฏว่าเขาไม่สุจริต⁴⁷

2) หลักสุจริตเฉพาะเรื่อง

นอกจากหลักสุจริตทั่วไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5 มาตรา 6 และ 368 แล้ว ประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังมีบทบัญญัติที่คุ้มครองผู้สุจริตอีกหลายมาตรา โดยมีการนำเอาหลักสุจริต มาใช้ประกอบกับหลักกฎหมายอื่น ๆ เพื่อคุ้มครองผู้สุจริตในกรณีต่าง ๆ เช่น การคุ้มครองผู้ได้กรรมสิทธิ์ ในสังหาริมทรัพย์โดยสุจริต การคุ้มครองผู้ที่ได้กรรมสิทธิ์หรือทรัพย์สินอื่น ๆ ในอสังหาริมทรัพย์ โดยการจดทะเบียนการได้มาโดยสุจริต การคุ้มครองผู้ที่ได้มาซึ่งลาภมิควรได้ และดอกผลที่เกิดขึ้น โดยสุจริต เป็นต้น ดังมีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

(1) การคุ้มครองผู้สุจริตและต้องเสียหายจากการแสดงเจตนาบกพร่อง (มาตรา 155 และ มาตรา 160)

(2) การคุ้มครองบุคคลภายนอกผู้สุจริตจากการโอนสิทธิเรียกร้อง (มาตรา 303 วรรคแรก)

(3) การชำระหนี้จะสมบูรณ์เมื่อบุคคลผู้ชำระหนี้ได้กระทำโดยสุจริต (มาตรา 216)

(4) การคุ้มครองผู้ที่ได้ทรัพย์สินอันเป็นลาภมิควรได้ไว้โดยสุจริต (มาตรา 412, 413 และ มาตรา 415)

⁴⁶ พระยาเทพวิฑูร (บุญช่วย วณิกกุล). (2509). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2, มาตรา 1-240*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท. หน้า 35.

⁴⁷ จิตติ ดิงศภัทย์. (2503). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241 ถึง มาตรา 452*. กรุงเทพฯ: สำนักฝึกอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. หน้า 302.

(5) การคุ้มครองผู้ที่ได้กรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินอื่นในอสังหาริมทรัพย์ โดยการจดทะเบียนการได้มาโดยสุจริต (มาตรา 1299 และ มาตรา 1300)

(6) การคุ้มครองผู้ที่ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์ โดยการครอบครองสุจริตในกรณีที่มีการขายต่อหลายราย (มาตรา 1303)

(7) การคุ้มครองผู้สร้างโรงเรือนในที่ดินของผู้อื่นหรือสร้างรुक้าเข้าไปในที่ของผู้อื่นโดยสุจริต (มาตรา 1310 และ มาตรา 1312)

(8) การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์โดยสุจริตในพฤติการณ์พิเศษ เช่น

- การได้มาซึ่งทรัพย์สินโดยมีค่าตอบแทนและโดยสุจริตซึ่งผู้โอนทรัพย์สินให้ นั้นได้ ทรัพย์สินนั้นมาโดยนิติกรรมอันเป็นโมฆียะและนิติกรรมนั้นได้ถูกบอกกล่าวภายหลังจากผู้สุจริต ได้ทรัพย์สินนั้นมาแล้ว (มาตรา 1329)

- การได้มาโดยซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตในการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลหรือคำสั่ง เจ้าพนักงานรักษาริมทรัพย์ในคดีล้มละลาย (มาตรา 1330)

- การได้มาซึ่งเงินตราโดยสุจริต (มาตรา 1331) รวมทั้งการได้มาซึ่งตัวเงินหรือเช็ค (มาตรา 905)

- การได้มาโดยสุจริตในการซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดหรือในที่องตลาดหรือจากพ่อค้าซึ่งขายของชนิดนั้น ซึ่งในกรณีนี้แม้กฎหมายจะถือว่าผู้ซื้อโดยสุจริตไม่ได้กรรมสิทธิ์ แต่ผู้ซื้อโดยสุจริตก็มีสิทธิเรียกให้เจ้าของแท้จริงชดใช้ราคาที่ดินซื้อทรัพย์สินนั้นมา (มาตรา 1332) หรือมีสิทธิเรียกให้เจ้าของที่แท้จริงออกเงินไถ่ทรัพย์สินนั้นได้⁴⁸

2.2.4 ทฤษฎีการกำหนดค่าเสียหายทางแพ่ง

2.2.4.1 ทฤษฎีการเยียวยาความเสียหาย

ข้อพิพาทในทางแพ่งที่นำไปสู่การเรียกร้องค่าเสียหายขึ้น แบ่งเป็นข้อพิพาท ที่เกิดจากสัญญาประเภทหนึ่ง กับข้อพิพาทที่เกิดจากการกระทำละเมิดประเภทหนึ่ง ซึ่งข้อพิพาทเหล่านี้จะถูกบรรเทาได้ก็ด้วยการนำคดีเข้าสู่ศาล โดยให้ศาลเป็นผู้พิจารณา ตัดสินว่า ใครควรเป็นฝ่ายชนะคดี หากโจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีแล้ว ศาลควรกำหนดค่าเสียหาย ให้มากน้อยเพียงใด ปัญหาที่ทำความเข้าใจยากแก่ศาลเกี่ยวกับคดีลักษณะนี้มีไข่เรื่องการตัดสินให้ฝ่ายใดเป็นฝ่ายแพ้ชนะคดีเพราะในการตัดสินคดีนั้นศาลมีทั้งข้อเท็จจริงและ ข้อกฎหมายเป็นเครื่องมือสนับสนุนให้การตัดสินคดีทำได้โดยไม่ยากนัก แต่สำหรับการกำหนดค่าเสียหายนั้นกลับเป็นเรื่องที่สร้างความลำบากใจแก่ศาลเป็นอันมาก เนื่องจาก ส่วนใหญ่กฎหมายจะวางกรอบกว้าง ๆ แก่ผู้พิพากษาว่าในการกำหนดค่าเสียหายควรใช้อะไร

⁴⁸ บัญญัติ สุชีวะ. (2559). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์*. กรุงเทพฯ: สำนักฝึกอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. หน้า 45.

เป็นเกณฑ์ และปล่อยให้ศาลสามารถนำดุลพินิจของตนมาใช้ในการกำหนดค่าเสียหายได้อย่างอิสระเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติกฎหมาย ในเรื่องนั้น ๆ และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในเรื่องการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาในการกำหนดค่าเสียหายจึงมีผู้พยายามคิดหาวิธีที่สามารถทำให้การกำหนดค่าเสียหายทางแพ่งเป็นไปอย่างถูกต้อง และเป็นธรรมต่อคู่ความทุกฝ่าย โดยแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มทฤษฎีด้วยกัน⁴⁹ ดังนี้

1) ทฤษฎีเหตุและผล (Causation Theory)

ทฤษฎีนี้มีที่มาจากกฎหมายฝรั่งเศส ซึ่งวางหลักไว้ว่า ลูกหนี้จะต้องชดใช้ความเสียหายทุกชนิดที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้แต่ความเสียหายนั้นจะต้องใกล้ชิดต่อเหตุ (Immediate) และเป็นผลโดยตรง (Direct Consequence) อย่างไรก็ตาม ถ้าการไม่ชำระหนี้มิได้เกิดขึ้นโดยการจงใจ (DoI) ความเสียหายนั้นจะต้องคาดเห็น (Foreseeable) ด้วยโดยนัยของทฤษฎีนี้มีผลให้ลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องชดใช้ค่าเสียหายทุกอย่างที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้ กล่าวคือ ลูกหนี้จะชดใช้ค่าเสียหายก็ต่อเมื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเจ้าหนี้นั้นเป็นความเสียหายที่เป็นผลโดยตรงและเป็นความเสียหายที่ไม่ใกล้ชิดต่อเหตุ รวมถึงเป็นความเสียหาย ที่ลูกหนี้สามารถคาดเห็นได้⁵⁰

2) ทฤษฎีความมุ่งหมายของสัญญา (The Purpose of the Contract Theory)

ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีโดยมีที่มาจากเดิมกฎหมายเยอรมันมีหลักในการวินิจฉัยค่าเสียหายว่า ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายหรือไม่ต้องพิจารณาว่าถ้าไม่มีเหตุเช่นนั้นเกิดขึ้นผลจะไม่เกิดขึ้นแล้ว ต้องถือว่าผลเกิดจากเหตุ นั้น ซึ่งต่อมา นักกฎหมายเยอรมันเห็นว่าการวินิจฉัยในลักษณะดังกล่าวจะทำให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบอย่างไม่มีข้อจำกัด จึงนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดการกำหนดค่าเสียหายว่าลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าหนี้ก็ต่อเมื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความเสียหายเช่นที่ตามปกติ ย่อมเกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม นักกฎหมายเยอรมันบางส่วนยังเห็นว่าแม้จะปรับเปลี่ยนวิธีการคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบของลูกหนี้แล้ว ก็ไม่สามารถคุ้มครองลูกหนี้ให้พ้นจากความรับผิดชอบสมควรได้ ในที่สุดจึงได้เกิดทฤษฎีความมุ่งหมายของสัญญา (The Purpose of the Contract Theory) ขึ้น โดยมีหลักว่าลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายอย่างน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายเจตนาของคู่สัญญาว่า ต้องการให้ลูกหนี้รับผิดชอบในเรื่องใดบ้าง การที่ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญต่อเจตนาของคู่สัญญาก็เนื่องจากสัญญานั้นเกิดขึ้นโดยคู่สัญญาแต่ละฝ่ายต่างมีเจตจำนงอิสระ (Free-will) ที่จะทำสัญญา ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่สัญญาเกิดขึ้นและมีผลตามกฎหมาย

⁴⁹ กุศลดา วุฒิสารวัฒนา. (2558). *ปัญหากฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายที่ถูกกระทำละเมิดจากร่างกายพิการ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 25.

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

ยอมผูกมัดให้คู่สัญญาทุกฝ่ายต้องปฏิบัติตามเนื้อความแห่งสัญญา จะอ้างเหตุอื่นอันไม่ชอบด้วยกฎหมายมาปฏิเสธความรับผิดชอบสัญญาไม่ได้⁵¹

2.2.4.2 ทฤษฎีการชดใช้ค่าเสียหาย

1) การกลับคืนสู่สถานะเดิม (restitution in integrum)

การกำหนดค่าสินไหมทดแทนมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายจากการกระทำละเมิดของอีกฝ่ายให้กลับคืนสู่สภาพเดิมเสมือนไม่มีการกระทำละเมิดเกิดขึ้น โดยไม่ว่าบุคคลนั้นจะได้รับความเสียหายต่อทรัพย์สิน ร่างกาย ชื่อเสียงหรือจิตใจก็ตาม และหากผู้กระทำละเมิดไม่สามารถชดเชยเยียวยาให้กับผู้เสียหายกลับสู่สภาพเดิมได้ก็ต้องชดเชยเป็นจำนวนเงินซึ่งเป็นวิธีที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ดังนั้น จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าสินไหมทดแทนนั้นก็เพื่อเป็นการเยียวยาผู้เสียหายเป็นสำคัญหลักที่สำคัญของการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดประการหนึ่งคือ จะต้องมีความเสียหายเกิดขึ้น หากไม่มีความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นก็ไม่อาจจะกำหนดค่าเสียหายได้โดยผู้กระทำความผิดได้ก่อให้เกิดความเสียหายจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อโดยผู้กระทำความผิดได้ก่อให้เกิดความเสียหายจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ โดยศาลจะเป็นผู้พิจารณาโดยพิจารณาถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438

2) การชดใช้เป็นตัวเงิน

ข้อพิพาทในทางแพ่งที่นำไปสู่การเรียกร้องค่าเสียหายขึ้น แบ่งเป็นข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญาประเภทหนึ่ง กับข้อพิพาทที่เกิดจากการกระทำละเมิดประเภทหนึ่ง ซึ่งข้อพิพาทเหล่านี้ จะถูกบรรเทาได้ก็ด้วยการนำคดีเข้าสู่ศาล โดยให้ศาลเป็นผู้พิจารณา ตัดสินว่า ใครควรเป็นฝ่ายชนะคดี หากโจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีแล้ว ศาลควรกำหนดค่าเสียหาย ให้มากน้อยเพียงใด ปัญหาที่ทำความยุ่งยากแก่ศาลเกี่ยวกับคดีลักษณะนี้มีใช่เรื่องการตัดสินให้ฝ่ายใดเป็นฝ่ายแพ้ชนะคดี เพราะในการตัดสินคดีนั้นศาลมีทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเป็นเครื่องมือสนับสนุนให้การตัดสินคดีทำได้โดยไม่ยากนัก แต่สำหรับการกำหนดค่าเสียหายนั้นกลับเป็นเรื่องที่สร้างความลำบากใจแก่ศาลเป็นอันมาก เนื่องจาก ส่วนใหญ่กฎหมายจะวางกรอบกว้าง ๆ แก่ผู้พิพากษาว่าในการกำหนดค่าเสียหาย ควรใช้อะไรเป็นเกณฑ์ และปล่อยให้ศาลสามารถนำดุลพินิจของตนมาใช้ในการกำหนดค่าเสียหายได้อย่างอิสระเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติกฎหมาย ในเรื่องนั้น ๆ และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในเรื่องการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาในการกำหนดค่าเสียหายจึงมีผู้พยายามคิดหาวิธีที่สามารถทำให้

⁵¹ จริศาน นวล โลกสูง. (2555). *หลักความรับผิดชอบก่อนสัญญาในสัญญาพาณิชย์ระหว่างประเทศ: ศึกษากรณีการล้มเลิกการเจรจา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 24.

การกำหนดค่าเสียหายทางแพ่งเป็นไปอย่างถูกต้อง และเป็นธรรมต่อคู่ความทุกฝ่าย โดยแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มทฤษฎีด้วยกัน⁵² ดังนี้

(1) ทฤษฎีเหตุและผล (Causation Theory)

ทฤษฎีนี้มีที่มาจากกฎหมายฝรั่งเศส ซึ่งวางหลักไว้ว่า ลูกหนี้จะต้องชดใช้ความเสียหายทุกชนิดที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้แต่ความเสียหายนั้นจะต้องใกล้ชิดต่อเหตุ (Immediate) และเป็นผลโดยตรง (Direct Consequence) อย่างไรก็ดี ถ้าการไม่ชำระหนี้มิได้เกิดขึ้นโดยการจงใจ (Dol) ความเสียหายนั้นจะต้องคาดเห็น (Foreseeable) ด้วยโดยนัยของทฤษฎีนี้มีผลให้ลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องชดใช้ค่าเสียหายทุกอย่างที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้ กล่าวคือ ลูกหนี้จะชดใช้ค่าเสียหายก็ต่อเมื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเจ้าหนี้นั้นเป็นความเสียหายที่เป็นผลโดยตรงและเป็นความเสียหายที่ไม่ใกล้ชิดเหตุ รวมถึงเป็นความเสียหาย ที่ลูกหนี้สามารถคาดเห็นได้

(2) ทฤษฎีความมุ่งหมายของสัญญา (The Purpose of the Contract Theory)

ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยมีที่มาจากเดิมกฎหมายเยอรมันมีหลักในการวินิจฉัยค่าเสียหายว่า ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายหรือไม่ต้องพิจารณาว่า ถ้าไม่มีเหตุเช่นนั้นเกิดขึ้นผลจะไม่เกิดขึ้นแล้ว ต้องถือว่าผลเกิดจากเหตุนั้น ซึ่งต่อมา นักกฎหมายเยอรมันเห็นว่าการวินิจฉัยในลักษณะดังกล่าวจะทำให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบอย่างไม่มีข้อจำกัด จึงนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดการกำหนดค่าเสียหายว่าลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบ ชดใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าหนี้ก็ต่อเมื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความเสียหายเช่นที่ตามปกติ ย่อมเกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ดี นักกฎหมายเยอรมันบางส่วนยังเห็นว่าแม้จะปรับเปลี่ยนวิธีการคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบของลูกหนี้แล้ว ก็ไม่สามารถคุ้มครองลูกหนี้ให้พ้นจากความรับผิดชอบเกินสมควรได้ ในที่สุดจึงได้เกิดทฤษฎีความมุ่งหมายของสัญญา (The Purpose of the Contract Theory) ขึ้น โดยมีหลักว่าลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายอย่างน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายเจตนาของคู่สัญญาว่า ต้องการให้ลูกหนี้รับผิดชอบในเรื่องใดบ้าง การที่ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญต่อเจตนาของคู่สัญญาก็เนื่องจากสัญญานั้นเกิดขึ้นโดยคู่สัญญาแต่ละฝ่ายต่างมีเจตจำนงอิสระ (Free-will) ที่จะทำสัญญา ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่สัญญาเกิดขึ้นและมีผลตามกฎหมายย่อมผูกมัดให้คู่สัญญาทุกฝ่ายต้องปฏิบัติตามเนื้อความแห่งสัญญา จะอ้างเหตุอื่นอันไม่ชอบด้วยกฎหมายมาปฏิเสธความรับผิดชอบตามสัญญาไม่ได้⁵³

⁵² สิริลักษณ์ กิรดิรัตน์พฤกษ์. (2552). *การกำหนดค่าเสียหาย: ศึกษาเปรียบเทียบการผิดสัญญาและละเมิด*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 15.

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 16.